

Protokoll
1994/95:93

Riksdagens protokoll 1994/95:93

Måndagen den 24 april

Kl. 12.00 – 14.15

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 18 april.

2 § Meddelande om aktuell debatt

Talmannen meddelade att aktuell debatt om det oprovocerade våldet skulle anordnas onsdagen den 26 april kl. 9.00.

3 § Svar på interpellation 1994/95:95 om flyttning av lärarutbildningen från Södertälje

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Utbildningsminister CARL THAM (s)

Fru talman! Eva Johansson har ställt två frågor till mig angående flyttning av lärarutbildningen från Södertälje.

Hon frågar dels vilka åtgärder jag tänker vidta för att trygga fortsatt utbildning vid barn- och ungdomspedagogiska programmet i Södertälje, dels om jag är beredd att medverka till en ordning där statliga myndigheter och andra verksamheter i fortsättningen svarar för sina egna kostnader i stället för att kräva kommunala subventioner.

Bakgrunden till Eva Johanssons frågor är Lärarhögskolans i Stockholm beslut att inte längre bedriva verksamhet i Södertälje. Lärarhögskolan har framhållit att det ger merkostnader, eftersom högskolan redan genom hyresavtal har fler lokaler i Stockholm än den har ekonomiska förutsättningar att utnyttja. Kommunen begär att högskolan skall stå för lokalkostnaderna.

Jag vill börja med att beskriva den situation som gäller för Lärarhögskolans utbildning i Södertälje. Den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen har funnits under många år i kommunen, men under senare år har det varit svårt att rekrytera studerande till utbildningen. Högskolan var därför överens med kommunen om att lägga ned denna utbildning. Både Lärarhögskolan och kommunen ville dock gärna ha denna utbildning i Södertälje. En arbetsgrupp tillsattes med representanter för kommunen och högskolan, och den föreslog bl.a.

Prot. 1994/95:93
24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

att grundskolläroverutbildning skulle förläggas till Södertälje. Lärarhögskolan ansåg det självklart att kommunen skulle stå för lokalkostnaderna eftersom en lokalisering till Södertälje även under dessa förutsättningar skulle innebära merkostnader. När kommunen inte ville tillmötesgå denna begäran valde högskolan att avstå från att förlägga utbildning till Södertälje för att inte behöva minska resurserna för den pedagogiska verksamheten.

Universitet och högskolor har ett ansvar att uppfylla sitt utbildningsuppdrag och tillhandahålla utbildning med högsta kvalitet. Deras begränsning är den maximala ersättning de kan få av staten. Det är lärarhögskolan själv som utifrån dessa förutsättningar bestämmer sitt utbildningsutbud och hur utbildningen skall lokaliseras. Riksdagen har vid flera tillfällen uttalat att det ankommer på den enskilda högskolan och inte på riksdag och regering att avgöra detta. Regeringen har således inte möjlighet att bestämma var i en region utbildning skall lokaliseras.

Detta är en följd av det styrsystem som riksdagen fattat beslut om. En förändring kräver därför ett nytt riksdagsbeslut med förändrade regler.

Eva Johansson har också frågat mig om jag är ”beredd att medverka till en ordning där statliga myndigheter och andra verksamheter i fortsättningen svarar för sina egna kostnader i stället för att kräva kommunala subventioner”.

Vissa kommuner har tagit på sig en kostnad för att kunna erbjuda högre utbildning som en service i kommunen. Detta kan knappast ses som ett krav på subventioner från högskolans sida. Universitet och högskolor bestämmer själva var de skall förlägga sin utbildning, och om vissa kommuner prioriterar att erbjuda högskoleutbildning i kommunen, så är det ändå högskolan som fattar besluten utifrån sina prioriteringar. Detta kan ibland onekligen få märkliga konsekvenser sett ur kommunernas perspektiv. Eskilstuna kommun betalar t.ex. lokalkostnaderna för läroverutbildning, som den anser mycket viktig att erbjuda i kommunen för att bl.a. underlätta rekryteringen av lärare. Vad gäller den utbildning som KTH bedriver i samma kommun så svarar emellertid högskolan själv för lokalkostnaderna. Detta beror på att KTH gör andra prioriteringar än Lärarhögskolan i Stockholm.

När det gäller högre utbildning i södra delen av Stockholms län håller jag självklart med Eva Johansson att det är viktigt att högre utbildning förläggs dit, inte minst för att stimulera ungdomar i denna del av länet att i ökad grad söka sig till högre utbildning och för att stödja näringslivets behov av högt utbildade. Det är just av den anledningen som regeringen föreslagit att en ny högskola skall förläggas till Södertörn. Jag utgår från att organisationskommittén som förbereder bildandet av högskolan även kommer att diskutera hur Södertäljes utbildningsbehov skall kunna tillgodoses. Detta naturligtvis under förutsättning av att riksdagen fattar beslut om att inrätta Södertörns högskola.

Anf. 2 EVA JOHANSSON (s)

Fru talman! Jag vill tacka utbildningsministern för svaret. Jag hade inte på något sätt väntat mig att Carl Tham skulle ta över, i det här fallet, Lärarhögskolans ansvar för att sörja för sin egen lokalsituation. På den punkten tycker jag att svaret är både klart och korrekt. Men jag saknar ändå något av en viljeyttring.

Kanske är det nödvändigt att göra en beskrivning av hur historien ser ut. Den verksamhet som i dag finns vid Lärarhögskolan i Södertälje har en gång i tiden startat som en självständig verksamhet, ett forskollärrarseminarium, för drygt 30 år sedan. Den har sedermera kommit att ingå i Lärarhögskolans verksamhet och inkorporerats i den.

Det är alltså inte fråga om en vanlig utlokaliserad högskoleverksamhet. Den har mycket gamla traditioner i Södertälje. Såvitt jag förstår håller den en mycket hög kvalitet, och det finns ett gemensamt intresse från alla parter att kunna fortsätta.

Det jag skulle vilja ha tydligare besked om är hur utbildningsministern ser på i det här fallet en högskolas, men det kan också vara ett principiellt besked om all statlig verksamhet, ansvar för att bidra till en regional balans.

Jag tycker det är orimligt att regionalpolitiken skall skötas med särskilda medel vid varje enskilt tillfälle. Det är dyrt, och jag tror att det dess värre också är alldeles omöjligt. Den är den vanliga ordinarie verksamheten som måste vara basen också i regionalpolitiken. De särskilda regionalpolitiska medlen och insatserna kan bara vara en liten del.

Högskoleverksamhet i Stockholmsområdet är i mycket stor utsträckning koncentrerad till Stockholms innerstad och till områdena strax norr därom. Jag håller med utbildningsministern om att förslaget, som jag hoppas snart kommer att bli ett beslut, att inrätta en högskola på Södertörn är ett mycket stort steg i rätt riktning för att bidra till en ökad regional balans i Stockholmsområdet. Men det steg som Lärarhögskolan nu tar är ett steg tillbaka.

Här tvingas Södertälje kommun att vara med och betala kostnader för en rent statlig verksamhet om den i någon mån skall kunna upprätthålla en regional balans. Jag tycker att det är ett underligt agerande från högskolors sida. Även om nu andra kommuner har råkat ut för samma sak tycker jag att det är principiellt felaktigt att kommuner på det här sättet skall tvingas gå in och ta ett kostnadsansvar för statlig verksamhet. Det borde staten göra själv.

Jag skulle vilja ha utbildningsministerns kommentarer till och klargörande av basverksamheternas, de vanliga verksamheternas, ansvar för att vara med och bidra till att nå de mål om regional balans som finns både för riket i stort och för en region som Stockholmsregionen.

Utbildningsministern har på ett alldeles föredömligt sätt, i samband med den proposition där högskolan på Södertörn tas upp, argumenterat för en ökad regional balans. Den argumentationen borde räcka också för att motivera Lärarhögskolan att faktiskt se sin del av ansvaret, så att den behåller den verksamhet som sedan så länge har varit lokaliserad

Prot. 1994/95:93

24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:93
24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

till Södertälje. Den verksamheten har mycket goda möjligheter att utvecklas där.

Lärarhögskolan håller just nu på med en mycket omfattande lokalöversyn. Man räknar med att den skall resultera i att man på ett ganska omvälvande sätt kommer att förändra sin localsituation. Därför borde man från början kunna räkna med att ha kvar en del verksamheter i Södertälje. Kostnaderna påverkas bara under ett mycket kort övergångsskede, när man sitter fast i gamla hyreskontrakt.

Det kan knappast vara enbart en ekonomisk fråga, om man ser detta på litet sikt. Jag tycker nog att en högskola måste titta litet längre fram när det gäller planeringen än på de allra närmaste åren.

Tack!

Anf. 3 Utbildningsminister CARL THAM (s)

Fru talman! Först vill jag helhjärtat hålla med Eva Johansson om betydelsen av en utbyggnad av den högre utbildningen i den södra delen av Stockholms län. Som sagt hoppas vi att riksdagen skall godkänna regeringens förslag härvidlag. Det kan innebära en betydande förändring, särskilt på litet sikt, när det gäller utbildningsmöjligheterna.

Jag vill understryka att Stockholm som helhet är underförsörjd vad gäller platser för högre utbildning i förhållande till andra regioner i landet. Detta påpekas också i propositionen. Som jag sade i mitt svar utgår jag ifrån att den organisationskommitté som förbereder bildandet av högskolan även kommer att diskutera hur Södertäljes utbildningsbehov skall kunna tillgodoses.

Den principiella frågan har två olika sidor. Den ena handlar onekligen om önskemålet att försöka åstadkomma en regional balans. Den andra handlar om att riksdagen vid flera tillfällen har beslutat om, och understrukit vikten av, att vidmakthålla ett resursfördelningssystem som ger högskolorna själva ansvaret för att besluta om hur deras utbildning skall lokaliseras. Högskolorna har därvidlag inte fått ett särskilt uppdrag att speciellt se till att de upprätthåller en regional balans. Något sådant beslut finns inte hos vare sig riksdagen eller regeringen. Högskolorna skall med utgångspunkt från de pedagogiska krav och forskningskrav som uppställs se till att medlen används på det bästa och mest effektiva sättet. Då är det naturligt att högskolorna måste se över alla sina kostnader. Det är själva idén med systemet. De måste titta på lärarkostnader och lokalkostnader. Jag menar då att det inte är onaturligt att man i diskussioner med kommuner också diskuterar eventuella kommunala bidrag.

Jag vill erinra om att det i vissa andra delar av landet görs ganska betydande insatser från kommunernas sida och för den delen även från regionernas sida. Det gäller också Stockholms län. Bl.a. landstinget spelar en viktig roll när det gäller Södertörns högskola. Det är alltså inte onaturligt att det förs sådana här diskussioner. Det är heller inte onaturligt att högskolan, mot bakgrund av det ekonomiska läge som råder, tvingas ta de lokaler som är absolut billigast. Detta är helt enkelt det system som vi har.

Man kan naturligtvis diskutera om ett större ansvar för den högre utbildningens lokalisering skulle läggas hos riksdagen och regeringen. Så förhöll det sig delvis tidigare. Jag vill inte säga att jag är helt främmande för en sådan tanke, men det är inte det system som vi har i dag. Samtidigt skall det sägas att det nuvarande systemet erbjuder klara fördelar, bl.a. ur effektivitetssynpunkt. Man tillser onekligen att de medel som anslås för den högre utbildningen används på bästa möjliga sätt.

Jag vill också understryka att alla högskolor i Sverige är riksrekryterande. Det gäller även högskolor i Stockholms län. Det är också något som skall vägas in när man diskuterar högskolans lokalisering. Självfallet är det sant att detta betyder mycket för respektive lokaliseringsort, men det finns också en nationell innebörd. Man måste se utnyttjandet av resurser – både lärar- och lokalresurser – på ett samlat sätt.

Jag har ingen anledning att kritisera Lärarhögskolan i Stockholm för det beslut som man har fattat, även om jag naturligtvis beklagar att man inte kunde komma överens om en uppgörelse med Södertälje kommun. Högskolan måste utgå från de regler som gäller.

Min förhoppning är givetvis att det, inom ramen för den nya högskolan på Södertörn och det arbete som organisationskommittén nu skall uträtta, skall vara möjligt att finna någon lämplig lösning när det gäller Södertäljes behov av högre utbildning också i framtiden.

Anf. 4 EVA JOHANSSON (s)

Fru talman! Jag delar naturligtvis den förhoppningen. Med eller utan Lärarhögskolans verksamhet i Södertälje hoppas jag att Södertörns högskola skall medverka till att högskoleutbildningen skall förbättras på hela Södertörn. Det är nödvändigt.

Det finns en del embryon till högskoleverksamhet i flera av Södertörns kommuner. De behöver finnas kvar och utvecklas. Södertälje har sedan drygt 30 år tillbaka på ett utmärkt sätt profilerat lärarutbildningen. Jag tror att det är ett steg tillbaka, när det gäller Södertörns högskolas framtida verksamhet, att den här resursen nu rustas ner och tas bort därifrån. Den hade kunnat vara en alldeles utmärkt stomme i en utvecklad verksamhet i Södertälje i framtiden. Jag tror alltså inte att detta totalt sett gagnar högskoleverksamheten på Södertörn.

Även om högskolorna inte har ett direkt riktat uppdrag att upprätthålla en regional balans ligger det i botten på många politikområden. Det finns både signaler och mer skarpa påpekanden från riksdagen och regeringen i detta avseende. Varje verksamhet borde nog se betydligt allvarigare på sin roll när det gäller att bidra till den regionala balansen, alldeles oberoende av om det handlar om Sverige i stort eller om en sådan här inomregional verksamhet.

Självfallet skall en högskola söka billigast möjliga lokaler. Men jag är inte så säker på att man hittar dem i Stockholms innerstad, utbildningsministern. Det kan se ut så under en kort tidsperiod när man sitter fast i gamla hyreskontrakt. Den hyra som Lärarhögskolan erbjöds av Södertälje kommun för lokalerna där nere kommer man aldrig någonsin

Prot. 1994/95:93

24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:93
24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

att kunna komma i närheten av vare sig i Södertälje eller någon annanstans, såvitt inte en kommun skall gå in och överta ansvaret. Det kan alltså inte handla om kostnadsskäl, menar jag. Detta gäller ju bara för en mycket begränsad period.

Jag menar att Lärarhögskolan, som står i begrepp att så radikalt förändra sin lokalsituation, mycket väl skulle kunna ta hänsyn till detta när man gör dimensioneringen, så att en viss verksamhet också kan behållas utanför Stockholm.

Lärarhögskolan är, som utbildningsministern säger, riksrekryterande. Verksamheten i Södertälje betyder faktiskt mycket inte bara för Södertörn utan också för Södermanland. Det är ändå däromkring som man har haft den största rekryteringen.

Tack!

Anf. 5 Utbildningsminister CARL THAM (s)

Fru talman! Jag har egentligen inte så hemskt mycket att tillägga i sak. Jag kan inte här diskutera Lärarhögskolans lokalplanering i detalj. Så mycket står ändå klart att Lärarhögskolan har gjort bedömningen att det skulle bli lokalmässigt dyrare för skolan att bedriva den här utbildningen i Södertälje än med det alternativ som man nu i stället har bestämt sig för.

Det är alldeles riktigt att man är inne i en omfattande process när det gäller hela den framtida lokalförserjningen för Lärarhögskolan, och siktet är redan inställt på Rålambshovsområdet. Lärarhögskolan kan emellertid inte förvänta sig några nya pengar. Några sådana medel är inte utlovade, utan man måste utgå från de medel som man har till sitt förfogande. Det är mot den bakgrunden som man har fattat det här beslutet.

Man kan väl säga att bakgrunden till riksdagens tidigare beslut om att högskolorna själva skulle fatta beslut om sin lokalisering var just att man ansåg det olämpligt, eller till och med omöjligt, att på ett rationellt sätt här i riksdagen eller ens i regeringen kunna bedöma de enskilda högskolornas lokalbehov och lokalproblem eller att på denna centrala nivå kunna bedöma vilka lösningar som var bäst lämpade med hänsyn tagen till de ekonomiska förutsättningarna. Det gäller naturligtvis även Lärarhögskolan.

De enskilda högskolorna kan dock komma att fatta beslut som naturligtvis kan vara motstridiga andra intressen i regionen. Men det finns inget generellt krav på högskolan att i sådana beslut ta hänsyn till olika regionala intressen. Däremot vet jag att Lärarhögskolan i och för sig gärna skulle ha fortsatt med sin utbildning i Södertälje, också av regionalpolitiska skäl, om man hade kunnat hitta en rimlig ekonomisk uppgörelse om detta, en uppgörelse som Lärarhögskolan själv bedömde såsom rimlig.

Men som sagt, jag tror att framtiden kan komma att ge möjligheter för Södertälje, och därför behöver sista ordet när det gäller högre utbildning där inte vara sagt med detta beslut.

Anf. 6 EVA JOHANSSON (s)

Fru talman! Det är med anledning av den sista punkten jag skulle vilja ställa en fråga till utbildningsministern som gäller högskolan på Södertörn. Det har sagts att en organisationskommitté mellan staten och berörda kommuner skall planera för den högskolan. Jag tror att det är en bra modell.

Jag vill bara försäkra mig om att samtliga berörda kommuner på Södertörn kommer med i den organisationskommittén, att Södertälje, Botkyrka, Haninge och Huddinge faktiskt får ett likvärdigt inflytande som varande kommuner där det finns en högskoleverksamhet i dag. Det finns anledning att se hur den skall passa in i den nya strukturen och hur den skall få möjligheter att utvecklas.

Jag tror att det är viktigt att alla de här kommunerna är med, att inte det kommunala intresset kanaliseras via någon av dem, utan att kommunerna själva finns med. Det är varje kommun för sig som känner både möjligheter och svårigheter.

Jag tycker fortfarande, det kan jag inte komma ifrån, att statliga verksamheter och deras styrelser har anledning att lyssna mycket noggrant på det som uttalas från riksdag och regering. Med den alldeles utmärkta argumentation som finns i budgetpropositionen för en utlokalisering av högskoleverksamhet till Södertörn tycker jag att det är märkligt att Lärarhögskolans styrelse har kommit fram till att fatta ett ganska kortsiktigt och rent motstridigt beslut. Jag förväntar mig som sagt inte att utbildningsministern skall ta över Lärarhögskolans rätt att besluta i de här frågorna, men jag tycker ändå att det måste sägas.

Det vore viktigt att få ett klarläggande om att bl.a. Södertälje, som en kommun med högskoleverksamhet i dag, får vara med i den här organisationskommittén.

Anf. 7 Utbildningsminister CARL THAM (s)

Fru talman! Eva Johansson och jag är överens i långa stycken när det gäller hur utvecklingen skall bli på Södertörn. Jag kan naturligtvis, som jag har sagt tidigare, förstå att man är besviken i Södertälje över att den här lösningen inte har gått att genomföra nu. Men det är ofrånkomligen så att det finns olika intressen i sådana här lokaliseringsärenden, och man måste väga av dessa mot de ekonomiska ramarna. Besluten fattas då av respektive högskola, som också tar ansvaret för detta.

Får jag till sist bara säga något om organisationskommittén. Jag är inte nu beredd att ge något besked i den frågan. Det är uppenbart att organisationskommittén måste ha mycket nära samråd och diskutera frågorna med de berörda kommunerna. Men om detta skall innebära att man skall ha en kommitté som innefattar samtliga kommuner vill jag inte nu ge något besked om. Det finns andra arbetsmöjligheter.

En på sitt sätt kanske smidigare arbetsmetod är att ha en liten kommitté som har hearings och kontakter av annat slag med de berörda kommunerna. Det är på det sättet som man har arbetat i många sammanhang. Det kanske kan vara den lämpligaste formen även här.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1994/95:93

24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:93
24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

4 § Svar på interpellation 1994/95:86 om offentlighetsprincipen och EU-handlingar

Anf. 8 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Fru talman! Tone Tingsgård har frågat mig vilken praxis som råder vid de olika departementen när de handlägger EU-frågor och vidare om det har utgått några rekommendationer till departement och myndigheter beträffande offentlighetsprincipen som skiljer sig från vad som gäller för riksdagens organ.

I interpellationen hänvisas till ett antal journalisters erfarenheter, som finns återgivna i ett nummer av tidningen Journalisten. Interpellanten har där funnit ”en dyster läsning om särskilda, mer eller mindre hemliga EU-diarier och varierande sekretessbestämmelser.”

Så sent som den 28 mars svarade jag här i kammaren på en fråga som Lennart Daléus hade ställt med anledning av vad som stått att läsa i det aktuella tidningsnumret. Då konstaterade jag att det är angeläget att följa upp både om den lagstiftning vi har är bra eller dålig och om det finns några brister i den praktiska tillämpningen av denna lagstiftning.

I samband med Sveriges inträde i EU ändrades regeln om utrikessekretess i sekretesslagen så att det numera, till skillnad mot tidigare, även i regeringskansliet råder en presumtion för offentlighet för alla uppgifter som rör utrikes ärenden. Som jag tidigare vid flera tillfällen sagt här i riksdagen innebär ändringen en viktig omläggning av den grundläggande synen på utrikessekretessen. Det är inte längre möjligt att utgå från att sekretess råder i utrikes ärenden. Självklart kommer det fortfarande att ibland finnas ett behov av sekretess för uppgifter som rör Sveriges förbindelser med andra medlemsländer och med de olika EU-institutionerna. Känsliga uppgifter kan således även nu hemlighållas med sekretess, men sekretess kan inte längre förutsättas på det sätt som tidigare var möjligt.

Bestämmelserna om utrikessekretess och andra bestämmelser som rör offentlighetsprincipen skall tillämpas av myndigheterna och av riksdagens organ på eget ansvar. Det är fråga om tillämpning av lagar som riksdagen har beslutat, vilket innebär att regeringen inte får ge – och heller inte har givit – instruktioner till myndigheterna om att vissa uppgifter skall lämnas ut och att vissa skall vara hemliga. Däremot kan myndigheternas beslut överprövas av domstol, och på så sätt kan en praxis efter hand utbildas.

När det gäller regeringskansliets egna EU-handlingar är det emellertid möjligt att ge interna rekommendationer till ledning för tjänstemännen vid de olika departementen. Sådana rekommendationer har också lämnats i form av en PM från Statsrådsberedningen i februari i år. För säkerhets skull bör jag kanske nämna att denna interna PM är en offentlig handling som vem som helst kan få tillgång till efter beställning hos Statsrådsberedningen.

Denna PM har tagits fram som en vägledning för den praktiska hanteringen av den mycket stora volym av EU-handlingar som dagligen kommer in till regeringskansliet. Den innehåller ingenting som på något

sätt står i strid med gällande regler för offentlighet och sekretess. Det vore ju anmärkningsvärt om det förhöll sig på annat sätt.

Ett viktigt syfte med denna vägledning är att EU-handlingar inte hålls hemliga i onödan. Därför understryks det hur oerhört viktig öppenhetsaspekten är och det framhålls att sekretessprövningen i varje särskilt fall måste göras enligt svensk lag, alldeles oavsett vilken grad av hemligbeteckning handlingen kan ha åsatts av en EU-institution. Det sägs också att sekretess inte får komma i fråga enbart av den anledningen att enskilda tjänstemän i EU-organisationen eller i medlemsländerna kan tänkas ogilla ett offentliggörande och att samarbetet med dem därför riskerar att försämrats. Den praxis som rekommenderas i PM:n går mycket långt i offentlighetsvänlig riktning. Enligt min mening går det för närvarande knappast att komma mycket längre i den riktningen utan att råka i konflikt med de lagbestämmelser som finns i sekretesslagen.

Några hemliga EU-diarier har vi inte i regeringskansliet. Vi har tillskapat ett särskilt EU-diarium som är öppet och som har tillkommit för att få god ordning på alla de handlingar som strömmar in. Där registreras alla handlingar som kommer från olika EU-institutioner. Naturligtvis har medborgarna samma rätt till insyn i detta diarium som i de vanliga diarierna. Det är beklagligt om tidningen Journalisten påstår något annat.

Uppgiften att sekretessbestämmelserna varierar, som interpellanten har läst i samma tidning, kan inte vara riktig. Sekretessbestämmelserna är ju fastställda i lag och är, som jag nämnde inledningsvis, från årsskiftet desamma för regeringen och förvaltningsmyndigheterna. Däremot kan vi aldrig komma ifrån att praxis kan variera något, beroende på var och av vem som besluten fattas i sekretessfrågor. De som arbetar i myndigheter och departement är inga robotar, lyckligtvis bör man väl tillägga. Med tanke på den stora mängd av en helt ny typ av handlingar som skall sekretessprövas tycker jag inte att det är så konstigt att bedömningarna ibland utfaller olika. Och jag vänder mig absolut mot tanken att orsaken skulle vara brist på god vilja hos tjänstemännen eller – vilket har framförts i debatten, dock inte av Tone Tingsgård såvitt jag vet – att det skulle finnas en utbredd konspiration mellan beslutsfattarna i syfte att försvåra allmänhetens tillgång till EU-handlingarna.

De brister som kan förekomma beror i stället på att materialet är stort och nytt och att bedömningarna ibland är svåra att göra och därför kräver en viss tid. Texterna är ofta på franska och för de flesta tjänstemän tar det då längre tid att analysera och bedöma innehållet än om texterna är på svenska eller engelska. Rutinerna för hanteringen av EU-handlingarna har ännu inte riktigt hunnit sätta sig. Det kan ta ytterligare någon tid innan alla vant sig vid att uppfatta EU-handlingarna som en naturlig del av myndigheternas arbetsmaterial. Smärre differenser i tillämpningen får vi under tiden stå ut med. Men det är just för att åtminstone inom regeringskansliet få en så enhetlig och samtidigt öppen praxis som möjligt som Statsrådsberedningen har gått ut med sina rekommendationer till de olika departementen. Dessa rekommendationer ger en god vägledning för de tillfällen då det måste göras en avvägning

Prot. 1994/95:93

24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:93
24 april

***Fel! Okänt
växelargument.***

mellan å ena sidan lagstiftningens inriktning på offentlighet för att främja allmänhetens befogade intresse av information och å andra sidan skyldigheten att inte äventyra Sveriges möjligheter i förhandlingsarbetet och därmed utsikterna till ett framgångsrikt samarbete med våra EU-partner. Man får där en balanserad bild av denna problematik men ändå med en övervikt för offentlighetsintresset. Enligt min mening är det bara bra om dessa rekommendationer blir lästa även av myndigheter och andra intresserade.

Anf. 9 TONE TINGSGÅRD (s)

Fru talman! Jag vill tacka justitieministern för det utförliga svar som ministern nu lämnat mig. Sedan jag lämnade in den här interpellationen har det gått över en månad, och det har redan förekommit mycket debatt i den här frågan, såväl i kammaren som i tidningar. Även i riksdagens olika utskott har det under våren vunnits erfarenheter vad gäller hanteringen av EU-handlingar. Det finns kanske inte så mycket av substans att tillägga.

Det skadar ändå inte, som jag ser det, att det ännu en gång framhålls att ingenting har ändrats till det sämre efter EU-inträdet just vad det gäller handlingars offentlighet. Att de har blivit fler är en annan sak.

Det är dessutom intressant att den PM från Statsrådsberedningen som justitieministern hänvisade till i sitt svar lyfts fram som ett slags grunddokument. Det finns inte så många av det slaget.

Det framhålls i svaret att den promemorian är en offentlig handling som vem som helst kan få tillgång till. Med tanke på de högst begripliga svårigheter som det innebär att hantera allt det material som vi drabbas av vore det inte konstigt, tvärtom önskvärt, om promemorian blev eftersökt som ett slags rättesnöre. Jag vill därför fråga justitieministern om det är rätt att uppfatta dokumentet som ett rättesnöre även för andra.

Jag har ett par frågor i anslutning till promemorian. De kanske kan tyckas detaljerade, men jag tycker att de har litet med förståelsen av PM:n att göra.

En formulering som jag uppfattar som inte helt lyckad är följande: För frågan av vad som bör registreras är handlingens karaktär av allmän eller icke allmän således inte något helt ändamålsenligt kriterium. Avgörande är handlingens karaktär.

Karaktär av vad? Kan justitieministern bidra till en bättre definition?

Vidare talas det på ett annat ställe i denna PM om ett begränsat antal EG-rättsakter där en svensk tjänsteman som regeringen utsett till mottagare kan ställas inför frågan att underteckna en försäkran om att förfara på visst sätt med handlingarna från sekretessynpunkt. Promemorian säger på denna punkt: Även om undertecknandet av en sådan försäkran inte skulle få någon självständig rättslig betydelse får förfarandet ändå betraktas som olämpligt. Tjänstemannen bör därför avvisa en eventuell begäran om att skriva på.

Varför står det bör och inte skall, om man vill vara tydlig? Vilka slags akter skulle kunna utgöra undantag? Kunde man ha givit exempel på dem för klarhetens skull?

Anf. 10 HENRIK S JÄRREL (m)

Fru talman! Jag begärde egentligen ordet därför att jag på något sätt känner mig litet moraliskt medansvarig, eftersom det var under den borgerliga regeringen och ett moderatlett departement som EU-avtalet slutligen förhandlades fram. Där framhölls mycket tydligt strävan efter att åstadkomma den offentlighet rörande EU-handlingar som många oroligt ställt sig frågan om det verkligen skulle bli följden med tanke på den slutenhet som ändå kännetecknar den process som i mångt och mycket präglar EU:s interna samarbete.

Jag vill med anledning av det justitieministern här har anfört bara göra några små kommentarer.

Justitieministern säger att materialet är stort och nytt och att bedömningarna ibland är svåra att göra och därför kräver en viss tid. Det tycker jag att man kan ha all förståelse för. Vidare säger hon att rutinerna för hanteringen av EU-handlingarna inte har hunnit sätta sig riktigt ännu och att smärre differenser i tillämpningen får vi under en viss tid stå ut med. Detta är nog i och för sig rimligt att anta.

Men samtidigt blir man litet oroad när man hör att justitieministern själv tycks ha relativt dimmiga begrepp om huruvida den här offentliga och öppna handläggningen i regeringskansliet verkligen pågår så öppet som strävan ändå är. Jag menar, justitieministern och jag delar uppfattningen om vikten av att sträva efter så stor öppenhet som det bara går i det här sammanhanget. Men justitieministern har själv, tycker jag, inte antytt i svaret att hon är medveten om den exakta förekomsten.

Jag skulle, med tillhjälp av vad Journalisten i sitt senaste nummer rekommenderar, vilja ge justitieministern det förslaget att man tittar litet på hur norska UD handlade den här frågan. Man tillsatte nämligen en utredning inom sitt eget presscenter som fick uppgiften att studera hur man handlägger de här frågorna. Då kom man fram till att det fanns vissa brister och tittade i detalj på hur man handlägger den här frågan i olika statsdepartement. Jag skulle vilja uppmana justitieministern att följa det norska exemplet härvidlag.

Vi får trots allt lita på och ta det på visst allvar att många journalister framhåller att det förekommer svårigheter att få ut vissa dokument.

Den svenska öppenheten och offentlighetsprincipen är manifest. Det är en mycket viktig sak för Sverige att framhålla också i sitt EU-arbete. Just att vi nu är medlemmar i EU, fru justitieminister, innebär att vi har osedvanligt goda förutsättningar att inom EU-samarbetets ram arbeta för en ökad offentlighet och minskad sekretess inom EU-processens ram. Jag vill veta om den nuvarande svenska regeringen arbetar i enlighet med de ambitionerna.

Paradoxen är, även om det finns en viss slutenhet i EU, att EU:s utskotts- och kommittésammanträden är öppna såväl för allmänheten som för journalister. Inte heller är det ovanligt att kommissionärer infinner

Prot. 1994/95:93
24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:93
24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

sig när kommittéer och utskott sammanträder. Där avviker faktiskt EU:s praxis ifrån den svenska. Men det beror också på att utskotten och kommittéerna inte har den beslutande politiska maktpåliggande funktion som de svenska riksdagsutskotten har. Där är ju utan tvekan en viss skillnad.

Fru talman! Vad är den nuvarande svenska socialdemokratiska regeringen beredd att göra för att i EU-samarbetet understryka vikten av ökad öppenhet och offentlighet i enlighet med den svenska offentlighetsprincipen? Det är en viktig markering att få veta.

Anf. 11 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Fru talman! Först måste jag säga, Tone Tingsgård, att det har hänt någonting sedan december 1994, nämligen att vi har ändrat sekretesslagen och har en större öppenhet sedan den 1 januari i år.

När det gäller promemorian om principerna för hanteringen av EU-handlingar – frågan gällde om det kan fungera som rättsnöre även för andra – är jag tvungen att påpeka att myndigheternas hantering av frågor av sekretess är rättstillämpande verksamhet. Där kan regeringen och regeringskansliet inte intervensera och påverka myndigheternas bedömning. Jag utgår naturligtvis ifrån att myndigheterna läser allt de kan för att öka sin egen kunskap för att få en bättre beredskap att hantera den här typen av ärenden. Men man kan inte se denna PM som en rekommendation till myndigheterna.

När det gäller frågan om allmänna handlingar och bedömningen av registreringen återgav Tone Tingsgård en ordalydelse. Den syftar på den situation då en handling inte är allmän men är hemlig. Då skall den registreras. Vad gäller ordvalet ”bör” i stället för ”skall” skulle jag, utan att veta exakt hur författaren tänkt säga, att när det gäller handläggningen av den här typen av ärenden av beslutsfattande enskilda tjänstemän har dessa ett eget utrymme att fatta sina beslut. Promemorian är som sagt en rekommendation och en hjälp i de överväganden som varje enskild tjänsteman har att göra när han ställs inför frågan huruvida en handling kan lämnas ut eller inte.

Sedan till Henrik S Järrels frågor och först till den om rutinerna och kontroll av desamma samt hur praxis utvecklas. Jag måste påpeka att det här är en praxisutveckling som inte bara styrs av regeringskansliets eller regeringens beslut utan framför allt av domstolarnas beslut när det gäller myndigheternas ställningstaganden. Men jag vill inte utesluta att man så småningom kan ha anledning att göra en uppföljning av rättstillämpningen. Det gör vi i de flesta sammanhang. När vi ändrar lagar har vi anledning att någon tid därefter kontrollera hur tillämpningen ser ut för att se om det behövs några justeringar av något slag. Det är mycket möjligt att vi framgent får anledning att göra det även på det här området.

Vad gäller Sveriges ambition att arbeta för ökad offentlighet inom EU är det en fråga där regeringen har varit mycket tydlig och kanske till leda upprepat den inställning som Sverige har. Jag har själv rest ute i Europa. Det här är en av de frågor där Sverige onekligen profilerar sig. Vi är inte ensamma om att stå för en mycket stor öppenhet inom

EU. Danmark och Holland är också för det. Men onekligen är detta något som vi börjar bli kända för. Sverige har tillsammans med Danmark tagit initiativ i rådet för att förändra EU:s inre syn på offentlighet för att på det viset skapa en större öppenhet inom EU.

Justitiedepartementet har tagit ett initiativ till en konferens som skall äga rum någon gång i början på hösten och som också skall behandla frågor om offentlighet, allt i syfte att försöka bidra till att EU kommer till ett läge med en betydligt större öppenhet än i dag.

Anf. 12 TONE TINGSGÅRD (s)

Fru talman! Hur jag än anstränger mig kan jag inte klämma fram mycket mera av kritik. Jag ville bara säga att i frågan om allmänna handlingar var min invändning mer av språklig art. Jag tycker att det är litet otydligt för den som inte är van vid att läsa den här typen av text. Man skulle kunna läsa det här ungefär som att handlingens karaktär av allmän eller icke allmän inte är något bra kriterium. Avgörande är handlingens allmänna karaktär. Det är ungefär så man lätt kan uppfatta det. Det tycker jag är synd i en i övrigt så utmärkt PM.

Jag är nöjd med de svar jag har fått.

Anf. 13 HENRIK S JÄRREL (m)

Fru talman! Jag tackar justitieministern för det här tillägget. Jag tycker att det bådär gott om man med skärpa framhåller detta och strävar efter att, i enlighet med den inriktning som justitieministern angav när det gäller Sveriges möjlighet att påverka våra EU-vänner, öka öppenheten. Där har vi som sagt möjligheter att arbeta tillsammans med några av de länder som justitieministern nämnde och som själva också har en genuin tradition av offentlighet och öppenhet inom sina egna länder.

Det är alldeles riktigt som justitieministern säger att det är praxisutvecklingen i domstolarna som i hög grad anger hur sekretesslagen skall tillämpas. Men jag vill återkomma till den undersökning som norska utrikesdepartementet lät företa i september och november 1994 genom stickprov och som kallades Utrikesdepartementets praktisering av offentlighetslagen, presscentrets värdering av departementets svar på begäran om offentlig insyn. Jag vet inte om justitieministern har tagit del av rapporten. Den kanske skulle kunna ge ett och annat viktigt uppslag även till det svenska justitiedepartementet när det gäller sättet att hantera inkommande EU-handlingar. Jag skulle gärna se att justitieministern i så fall, om hon inte tagit del av den, gjorde det. Den tror jag kan bidra på något gott sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1994/95:93

24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:93
24 april

*Svar på
interpellationer*

5 § Svar på interpellation 1994/95:102 om rättssäkerhetsfrågor

Anf. 14 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Fru talman! Birgit Henriksson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att domstolsväsendet skall kunna vidmakthålla sin centrala roll i vår rättsstat.

Bakgrunden till Birgit Henrikssons fråga är de besparingskrav som lagts på domstolsväsendet i årets budgetproposition.

Låt mig först konstatera att jag är helt överens med Birgit Henriksson när det gäller de grundläggande värderingarna. Ett väl fungerande rättsväsende är en av de viktigaste grundpelarna i ett demokratiskt samhälle. Det råder ingen som helst tvekan om att domstolarna spelar en mycket central roll i det svenska rättsväsendet.

Det torde inte heller råda någon oenighet om att Sverige för närvarande befinner sig i en djup ekonomisk kris, som är så omfattande att besparingar måste göras inom alla områden. Enligt min uppfattning är det i denna svåra situation självklart att även domstolsväsendet skall bidra till besparingarna.

Det är riktigt att domstolsväsendet i årets budgetproposition har ålagts besparingar om 89 miljoner kronor räknat på tolv månader. Den totala besparingseffekten blir större eftersom anslaget för domstolarna dessutom minskas med 29 miljoner kronor till följd av att tidsbegränsade anvisningar upphör. Dessa anvisningar syftade till att tillfälligt förstärka domstolar med särskilt svår arbetssituation. Vidare kommer domstolsväsendets lokalanslag att räknas ned med ca 50 miljoner kronor till följd av Statens lokalförsörjningsverks bedömning av prisutvecklingen för lokalhyror.

Domstolsväsendet har under de senaste åren undantagits från de sparkrav som lagts ut över den statliga verksamheten i övrigt. Som jag tidigare sade är det statsfinansiella läget nu sådant att domstolsväsendet inte längre kan undantas från sparkrav. Sparkravet får givetvis inte ställas högre än att det är möjligt att klara av genom rationaliseringar och regelförändringar.

Som framgår av årets budgetproposition pågår det ett brett upplagt rationaliserings- och förändringsarbete inom domstolsväsendet. Det är min övertygelse att det arbetet kommer att leda till att domstolarna trots besparingskraven även i fortsättningen kommer att kunna uppfylla de övergripande mål som formulerats för verksamheten, dvs. att på ett rättssäkert sätt och inom rimlig tid avgöra de mål och ärenden som de har att handlägga.

Några redan beslutade åtgärder som kommer att innebära betydande rationaliseringar är den pågående instansordningsreformen vid de allmänna förvaltningsdomstolarna och det ökade användandet av prövningstillstånd vid överklagande av mål från såväl tingsrätter som länsrätter till respektive överinstanser. Införandet av det databaserade målhanteringssystemet (MÅHS) vid underrätterna kommer också att leda till stora rationaliseringsvinster. Samtliga underrätter beräknas ha fått systemet under de närmaste två budgetåren. Domstolsverket har nu påbörjat utvecklingen av ett motsvarande system för överrätterna. I

övrigt kan nämnas att Rättshjälpsutredningen och Hovrättsprocessutredningen i höst förväntas lägga förslag som leder till betydande besparingar.

En åtgärd som jag har för avsikt att vidta är den översyn av domstolsväsendets organisation som det flaggades för i budgetpropositionen. Min förhoppning är att regeringen innan sommaren skall kunna fatta beslut om direktiv för en utredning med uppdrag att göra en sådan översyn. Syftet med översynen skall vara att skapa ett mer effektivt, slagkraftigt och sammanhållet rättsväsende.

Inom departementet pågår dessutom för närvarande en genomgång av ett stort antal gamla och nya rationaliseringsförslag. Jag räknar med att kunna ta initiativ till ytterligare regeländringar som möjliggör rationaliseringar inom domstolsväsendet när den genomgången är avslutad. Eftersom vi ännu inte har tagit ställning till vilka förslag som skall prioriteras är jag inte nu beredd att gå närmare in på detta.

Som framgår av vad jag nu har sagt arbetar vi inom Justitiedepartementet för att genom regeländringar ytterligare förbättra användningen av rättsväsendets begränsade resurser och därigenom öka effektiviteten i verksamheten. Jag har dessutom en stor tilltro till domstolsväsendets förmåga att ta till vara de rationaliseringsmöjligheter som redan finns inom ramen för gällande regelverk.

Avslutningsvis vill jag nämna att Birgit Henrikssons interpellation bygger på flera missuppfattningar. Jag vill inte i detalj gå in på dem här, men tycker att det ändå finns skäl att peka på en av felaktigheterna. Birgit Henriksson uppger att man har funderat på att lägga ned tingsrätten i Fagersta för att spara pengar och menar att detta skulle vara ett slöseri med skattebetalarnas pengar. Varken regeringen eller Domstolsverket har lämnat några förslag om nedläggning av enskilda tingsställen. Däremot har riksdagen nyligen beslutat om en ändring i rättegångsbalken angående tingsställen. Det är en av de regeländringar som har beslutats för att underlätta för domstolarna att klara besparingskraven. Ändringen innebär nämligen att den enskilda tingsrätten får frihet att utan regeringens medgivande bestämma om ett tingsställe utanför kansliorten skall behållas eller ej. Det är således upp till Sala tingsrätt att slutligt avgöra om tingsstället i Fagersta skall behållas eller ej.

Anf. 15 BIRGIT HENRIKSSON (m)

Fru talman! Jag vill börja med att tacka justitieminister Laila Freivalds för svaret. Dock är jag, som framgår av min interpellation, mycket oroad över utvecklingen inom domstolsväsendet och för övrigt också inom polisen och kriminalvården.

Hela tiden kommer det djupt oroande rapporter som kan berätta att anslagen inte räcker till för att hålla den standard som kan krävas av rättsväsendet i dess helhet i en gammal demokratisk rättsstat.

Jag vill kort citera från en insändare där poliser skriver:

”Västmanland är ett av Sveriges mest brottsdrabbade områden, de tre storstäderna undantagna.

Brottens art har blivit grövre med rasistiska, nazistiska och politiska inslag med mord och grov misshandel som följd. Polisen har under

Prot. 1994/95:93
24 april

**Fel! Okänt
växelargument.**

Prot. 1994/95:93
24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

flera år jobbat under stort tryck och press. Den har fått förklara för allmänheten varför inte polisen kommer eller varför det tar sådan tid innan den gör det.”

Samtidigt får vi från tingsrätterna mycket oroande rapporter som berättar att balanserna är sådana att man inte hinner med att utreda.

För ett tag sedan ställde jag en fråga till justitieminister Freivalds angående flytt av häktet i Luleå och de eventuella fördyringar som det kunde dra med sig för andra konton än just för kriminalvårdens. Jag fick då en försäkran om att man skulle se till helheten. Men med facit i hand kan jag konstatera att man inte har gjort det, utan det har visat sig att den ombyggnation blev för dyr som skulle till för att flytten skulle kunna ske. Beslutet om nedläggning av en bra avdelning som fyller alla krav på säkerhet m.m. är dock taget. Samma sak ser ut att hända, är jag rädd för, vad gäller domstolsväsendet.

Jag har fått alla siffror och alla dystra prognoser för Västmanlands tre tingsrätter. De har tillskrivit per fax och på annat sätt både mig och Göran Magnusson, som sitter i justitieutskottet, och lämnat uppgifter om hur förtvivlad situationen är och om att man inte klarar de här sparbetingen.

Man verkar kunna spara på samma sätt som varit fallet i Luleå, dvs. tingsrätten i Sala kan klara sitt sparbetning genom att dra in tingsstället i Fagersta – man har alltså i dag full frihet. Nu är man i valet och kvalet. Vad skall man göra för att över huvud taget få verksamheten att gå runt med de sparbetning som man har fått?

I Sala klarar man alltså sin budget, men man har också räknat ut att minst 500 000 kr kommer att belasta andra konton. Det ligger dock inte direkt på tingsrätten. Det är sådana här helhetsöversyner som jag menar är otroliga i dag. Man övervältrar på andra konton. På det sättet spar man i slutändan ingenting.

Vad gäller t.ex. Sala gäller också att Yrkesinspektionen, som jag väl skrev i min interpellation, redan har anmärkt på den otroliga arbetsbördan och de mycket stora övertidsuttagen vid tingsrätten.

Polisväsendet i Västmanland har varslat 40 poliser. 25 poliser har själva mot den bakgrunden sagt upp sig. Några har redan börjat söka tjänster – bl.a. i Stockholm, eftersom det ligger på pendlingsavstånd. De flesta av de här poliserna är gifta och bosatta i länet. Deras barn går i skola på orten. Nu breder osäkerheten ut sig över hela rättstrygghetsområdet i Västmanland. Länet är, som jag tidigare sade, hårt drabbat. Länet är utsatt bl.a. till följd av närheten till storstaden Stockholm och av läget vid Mälaren. De två stora Europavägar som korsar länet gör också läget mycket utsatt. Detta har visat sig i brottsstatistiken. Det här påverkar både polis- och domstolsväsendet.

Jag skulle gärna vilja höra om justitieminister Freivalds delar min mening att domstolsväsendet, liksom polisen naturligtvis, har en central roll i den demokratiska rättsstaten. Deras uppgifter är ju inte bara begränsade till medverkan i att uppfylla samhällets kriminalpolitiska mål. De skall ju ytterst också vara den enskilde medborgarens rättssäkerhetsgaranti.

Domstolen skall vara en garanti – liksom polisen, som skall utgöra ett värn och skydd och som även skall kunna förebygga våld. Jag undrar därför vad justitieminister Freivalds ämnar göra för att man på nämnda håll skall kunna klara av sina av samhället ålagda uppgifter. Man anser sig inte kunna göra det i Västmanland i dag. Är justitieministern redo att tillskjuta de medel som behövs genom en omdisponering, bl.a med tanke på Västmanlands utsatta läge, eller vad kan jag hälsa de här människorna när jag kommer hem?

Våra tidningar har svämmat över av krisartiklar och insändare. Dessa frågor har engagerat människor i hela länet. Brottsstatistiken talar också sitt tydliga språk.

Jag upprepar min fråga: Kan justitieministern mot bakgrund av vad jag här har skisserat tänka sig att omfördela medel, så att det här utsatta länet kan få medel för att kunna fullfölja sina plikter?

Anf. 16 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Fru talman! Jag börjar bakifrån när det gäller Birgit Henrikssons frågor.

Som jag sade inledningsvis i mitt interpellationssvar menar jag att domstolsväsendet har en mycket central roll i vårt land – i en demokratisk rättsstat.

När nu samtliga enskilda individer och alla verksamheter i vårt land på ett eller annat sätt är berörda av ibland mycket tunga besparingar mot bakgrund av landets ekonomi kan inte ens domstolsväsendet hållas utanför besparingarna.

Vilket budskap skulle Birgit Henriksson kunna ha med sig när hon åker tillbaka? Ja, varför inte redogöra för något av det som jag har anfört i mitt svar på interpellationen? Jag har ganska noggrant redogjort för på vilket sätt vi från Justitiedepartementets sida kommer att arbeta vidare med en rad olika typer av åtgärder för att säkerställa att domstolarna skall kunna fortsätta att verka på det sätt som är avsikten, alltså att på ett rättssäkert sätt och att de inom rimlig tid skall avgöra sina ärenden.

När det gäller frågan om belastningen av våra domstolar och antalet ärenden är situationen att antalet mål och ärenden i domstolarna minskar.

Birgit Henriksson säger att man i Västmanlands län är brottsdrabbad, vilket är alldeles riktigt. Det är bara när det gäller brottmål som man kan se en ökning av antalet ärenden vid domstolarna.

Om man jämför 1994 med 1993 innebär det en ökning av antalet brottmål från 975 till 985 mål, alltså plus 10. Däremot har tvistemålen minskat från 1 098 till 770, och konkursärendena har minskat från 340 till 309. Detta innebär att domstolarna har en något bättre situation när det gäller tillströmningen av ärenden. Det är givetvis en av de omständigheter som vi har att utgå ifrån när vi planerar för domstolarnas verksamhet.

När det gäller tingsstället i Fagersta säger Birgit Henriksson att man flyttar kostnaderna någon annanstans. Nedläggning av just tingsställen av detta slag innebär inte bara en besparing för domstolen, utan det

Prot. 1994/95:93

24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:93
24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

innebär faktiskt också en besparing för t.ex. åklagarmyndigheten. Det är mot den bakgrunden som RÅ bl.a. har föreslagit att ett antal tingsställen skall läggas ned, eftersom det också är ett sätt för åklagarmyndigheten att spara pengar. Därför är det inte helt riktigt att det bara är domstolen som har möjlighet att spara pengar, utan det gäller även andra som har anknytning till domstolarnas verksamhet.

Anf. 17 BIRGIT HENRIKSSON (m)

Herr talman! Jag är glad att höra att justitieminister Freivalds delar uppfattningen att domstolsväsendet har en mycket central roll. Men samtidigt säger justitieministern att samtliga enskilda individer inte kan åläggas tunga besparingar om inte också Domstolsverket får göra besparingar.

Vi har faktiskt inom Moderata samlingspartiet en annan syn och har omarbetat medel i budgetpropositionen på det sättet att rättsväsendet – domstolarna, polisen och kriminalvården – icke drabbas av de besparingar som de nu drabbas av.

Det är ju helt riktigt som justitieministern säger, att man skall vidta rationaliseringsåtgärder, införa datorisering osv. Men detta tar tid. Det tar tid att utbilda personal, och det för även med sig kostnader. Det har också visat sig att det inte är så snabbt genomfört som man många gånger tror, vilket har visat sig i många fall där vi redan har facit. Det tar tid innan man får in nya rutiner och alla lärt sig hantera allt.

Jag menar att just rättssäkerhetssystemet, där domstolsväsendet är en del och polisen och kriminalvården en annan, är en så viktig och fundamental del i samhället att man inte får ålägga det besparingar på ett sätt som drabbar rättssäkerheten. Vi anser faktiskt att så är fallet i dag genom att besparingarna har kommit så snabbt och i flera fall.

Det är också riktigt som justitieministern sade, att man gav ett tillfälligt anslag med tidsbegränsade anvisningar. Ja, man fick en jurist i januari, och han slutar i juni, men balanserna är inte avbetade.

Tillströmningen av ärenden är inte heller så mycket större, men målen är så mycket tyngre och grövre och fordrar också så mycket mera tid. Därför har vi ännu en orsak att se allvarligt på situationen.

Anf. 18 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Herr talman! Det är riktigt att rationaliseringar kan ta tid. Men i den bedömning som har gjorts och som ligger till grund för beräkningen av möjliga besparingar har vi tagit hänsyn till att en hel del av rationaliseringsåtgärderna redan är påbörjade. Man kan alltså räkna med att åtgärderna skall ge effekt relativt snabbt.

När det gäller andra åtgärder kommer det att ta tid, det är alldeles riktigt. Men då har vi å andra sidan tagit hänsyn till det anslagssparande som finns inom domstolsorganisationen. Om vi ser på de små tingsrätterna och bortser från de tre stora finner man att det för 1994 finns ett sparande på 48 miljoner kronor. Med denna buffert är det alltså möjligt att klara även besparingar där rationaliseringsåtgärderna ännu inte har givit effekt utan kommer något senare.

Det är helt korrekt att Moderata samlingspartiet och Socialdemokraterna har olika syn på hur besparingar i statsfinanserna kan göras. Vi har olika syn på vilka i vårt samhälle som skall bidra till att få ned budgetunderskottet, så att vi kan rädda välfärden i vårt samhälle. Där har Moderata samlingspartiet och Socialdemokraterna olika syn, det är helt korrekt.

Prot. 1994/95:93
24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 19 BIRGIT HENRIKSSON (m)

Herr talman! Jag blev något konfunderad när justitieministern började med att säga att vi delar åsikten att domstolsväsendet måste kunna vidmakthålla sin centrala roll i rättssamhället. Det är alltså här vi menar att besparingarna gör att det blir stora svårigheter.

Jag har här fått ett telefax: Gemensamma synpunkter från Västerås, Köping och Sala tingsrätter på Domstolsverkets budgetförslag för budgetåret 1995/96. Där redovisar man klart omöjligheten i den situation som har uppstått att klara vad man anser vara sin plikt, nämligen att sköta domstolsväsendet på det sätt som vi kan förvänta oss. Man avslutar med att säga: Vi hemställer att budgetförslaget omarbetas och att hänsyn tas till rådande förhållanden, så att erforderliga personella arbetskraftsresurser alljämt kan ställas till tingsrätternas förfogande även för kommande budgetår.

Som jag påpekade – jag tror att jag skrev det i min interpellation – har man fått anmärkningar för att man har för mycket övertid, att man arbetar för många helger och att arbetsbelastningen redan tidigare har varit alldeles för stor vid tingsrätterna. Jag är glad över att ha stödet i ryggen att Moderata samlingspartiet inte anser att det är en bra situation att de rättsvårdande myndigheterna inte fungerar på ett sätt som allmänheten har rätt att kräva i en rättsstat.

Jag är ledsen att justitieminister Freivalds inte delar åsikten att rättsväsendet är bland det viktigaste som en stat över huvud taget har att slå vakt om. Inre och yttre säkerhet och trygghet för medborgarna är det sista som skall drabbas av besparingar.

Anf. 20 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)

Herr talman! Inledningsvis sade jag att vi har samma uppfattning om att domstolarna har en central roll i vårt rättssamhälle. Jag delar uppfattningen att det är mycket viktigt att domstolarna kan fullgöra sina åligganden på ett rättssäkert och bra sätt. Skillnaden ligger i den bedömning vi gör när det gäller om de besparingar som finns i budgetpropositionen gör det möjligt för domstolarna att fullgöra denna uppgift. Genom den redovisning som jag har lämnat i interpellationssvaret menar jag att vi vidtar åtgärder som garanterar att så kan ske.

När det gäller Birgit Henrikssons krav på ändring av det förslag till fördelning av besparingarna som Domstolsverket har utarbetat vill jag bara påpeka att regeringen inte lämnar förslag beträffande enskilda domstolars anslag. Regeringens förslag avser det totala anslaget för domstolarna. Den närmare fördelningen av anslagen till de olika domstolarna görs av Domstolsverket.

Prot. 1994/95:93
24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellationerna 1994/95:99 och 103 om Tjernobylikatastrofens verkningar, m.m.

Anf. 21 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)

Herr talman! Dan Ericsson har frågat mig hur Sverige avser att bistå Ukraina och Vitryssland för att motverka Tjernobylikatastrofens negativa efterverkningar på människors hälsa och om jag är beredd att medverka i ett av västvärlden samlat offensivt stödprogram till Ukraina i syfte att medverka till en tryggare energiförsörjning utan kärnkraft.

Maggi Mikaelsson har frågat mig vad regeringen tänker göra för att få fram relevanta uppgifter om effekterna av Tjernobylolyckan och om regeringen har några intentioner att öka stödet till Vitryssland och Ukraina.

Jag besvarar de två interpellationerna i ett sammanhang.

De medel som står till regeringens förfogande för samarbetsinsatser i Central- och Östeuropa är begränsade, och en geografisk prioritering måste därför göras.

Som framgår av propositionen om Sveriges samarbete med länderna i Central- och Östeuropa är det regeringens uppfattning att det bilaterala östsamarbetet skall koncentreras till närområdet, dvs. till länderna och regionerna runt Östersjön. Detta utesluter emellertid inte att Sverige har samarbete med andra länder i Central- och Östeuropa när vi kan främja en alleuropeisk säkerhetsgemenskap, utveckling och integration.

Ukraina och Vitryssland tillhör inte Sveriges närområde men dock ett till Sverige närbeläget område. I dessa länder är samhällsomvandlingen fortfarande i inledningsskedet, men speciellt i Ukraina kan vi nu se en gynnsam reformvänlig och demokratisk utveckling. Ett ambitiöst reformprogram har initierats, och enighet har nåtts med Internationella valutafonden och Världsbanken om ett stabiliseringsprogram.

Ett av regeringens mål med samarbetet är att stödja en miljömässigt hållbar utveckling. Därvid konstateras att det är angeläget att även fortsättningsvis kunna genomföra insatser på områden som kärnsäkerhet, kärnämneskontroll, strålskydd och kärnavfall. Regeringen föreslår därför att 83 miljoner kronor används för bilaterala insatser på dessa områden i Central- och Östeuropa. Därutöver önskar regeringen reservera medel under anslagsposten för regeringens disposition för eventuellt fortsatt bidrag till EBRD:s kärnsäkerhetsfond.

Vi är alla medvetna om de allvarliga och oroväckande konsekvenserna av Tjernobylolyckan. Många länder har drabbats, förutom Ukraina även Ryssland, Vitryssland och de baltiska staterna. Sverige och svenska myndigheter insåg på ett tidigt stadium vidden och behovet av hjälp för de drabbade länderna. Både Statens kärnkraftsinspektion (SKI) och Statens strålskyddsinstitut (SSI) har gjort och kommer att göra insatser i Ukraina och dess grannländer. Insatserna i Ukraina, Vitryssland och Ryssland berör områden som sanering efter olyckan,

dekontaminering, avfallsstrategier, riskanalyser och optimering av beredskap och beslutsfattande. SSI startar i år ett relativt omfattande program i Vitryssland. Det kan sägas vara en fortsättning och utvidgning av verksamhet som redan är i gång i Ukraina. Även SKI har omfattande verksamhet i området, inte minst i Ukraina. Förutom katastrofbistånd finansierar SIDA via ett flertal enskilda organisationer insatser för handikappomsorg, vård och omhändertagande av barn från Tjernobyl. BITS har som frågeställarna redan konstaterat projekt i Ukraina på lantmäteri- och skogsområdena. BITS genomförde i februari i år en studieresa till Ukraina och Vitryssland för att undersöka behovet av insatser. Resultatet av resan är att BITS nu undersöker möjligheterna till stödinsatser inom områdena fastighetsregister och lantmäteri, skogsbruk och skogsindustri, inklusive ekologiska aspekter, den sociala sektorn samt demokrati, främst lokalt självstyre, i de båda länderna.

Som medlem i den europeiska unionen deltar Sverige sedan årsskiftet även i EU-TACIS program för öst. Den specialkompetens och de erfarenheter från området som finns hos våra myndigheter på kärnsäkerhets- och strålskyddssidan blir ett viktigt bidrag till EU-TACIS verksamhet i Ukraina och Vitryssland. TACIS har ett omfattande program i såväl Ukraina som Vitryssland. En viktig plats i programmet upptas av kärnsäkerhetsfrämjande åtgärder. En utvidgning av insatser på dessa områden är under planering. TACIS har avsatt 7,5 miljoner ecu till Tjernobylrelaterade projekt i Ukraina, Vitryssland och Ryssland. För specialprogram i Ukraina har hittills avsatts 52 miljoner ecu. Beträffande Vitryssland pågår för närvarande undersökningar om vilka insatser som bör prioriteras. Sverige skall fortsätta och i görligaste mån utvidga sina bilaterala insatser i Ukraina och Vitryssland men samtidigt kraftfullt verka inom Europeiska unionen för intensifierade insatser från TACIS sida.

Viktiga insatser för att lindra verkningarna av Tjernobyl görs även av andra internationella organisationer som Unesco, Världshälsoorganisationen och UNDP i samarbete med det internationella atomenergiorganet IAEA. FN har påtagit sig en koordineringsroll för dessa internationella insatser.

Ukraina är till 50 % och Vitryssland till nästan 100 % beroende av import av energi. Importen sker till övervägande del från Ryssland. Den ukrainska regeringen meddelade så sent som vid ett konsultativt gruppmöte med Världsbanken i Paris i mars i år att det finns en beredvillighet att stänga Tjernobyl och därmed uppfylla kraven enligt G 7:s s.k. nuclear-safety-action-plan. Sverige stöder också att detta krav ingår som ett villkor för att EU skall bevilja 220 miljoner ecu till Ukraina i betalningsbalansstöd. Klart är att en stängning får vittgående konsekvenser för Ukrainas energiförsörjning och ekonomi. Sverige måste därför verka för att frågan om Tjernobyl får en internationell lösning som säkerställer världssamfundets krav på säkerhet, samtidigt som Ukrainas energiförsörjning ordnas på ett hållbart sätt. I denna fråga är det naturligt och nödvändigt att göra gemensam sak med Europeiska unionen.

Prot. 1994/95:93
24 april

**Fel! Okänt
växelargument.**

Prot. 1994/95:93
24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Investeringar och utrustning är som regel kostsamma och skulle inte gagna ett maximalt utnyttjande av våra begränsade resurser, varför svenska åtgärder på energisektorn liksom inom övriga sektorer skall koncentreras till kunskapsöverföring. Energisektorn i Ukraina är i stort behov av investeringar. Länder som USA och Tyskland samt Världsbanken, Europeiska utvecklingsbanken och EU är engagerade i energiprojekt för Ukraina och Vitryssland. För svensk del är det naturligt att verka inom ramen för internationella institutioner och främst genom EU.

Herr talman! Effekterna av Tjernobylolyckan är oerhörda. 1990 tillstod en internationell kommission med uppgift att analysera Sovjetunionens beräkningar av hälsoeffekter som följde av olyckan i Tjernobyl. Kommissionen kom bl.a. fram till att den metodik som använts i Sovjetunionen för att beräkna skador var vetenskapligt baserad. Fortfarande finns emellertid kunskapsluckor kring effekterna av Tjernobyl på hälsa och miljö. Att öka denna kunskapsbas kräver stora resurser och internationella insatser. Sverige deltar därför aktivt i detta arbete bl.a. inom ramen för FN.

Det är en angelägenhet för Sverige att tillsammans med andra länder och internationella organ bidra till att länderna i Central- och Östeuropa får energikällor som uppfyller högsta möjliga säkerhetskrav i syfte att Tjernobylolyckan skall bli den sista katastrofen i sitt slag.

Anf. 22 DAN ERICSSON (kds)

Herr talman! Jag vill börja med att tacka biståndsministern för interpellationssvaret. Jag tycker emellertid att det är någonting som saknas hos biståndsministern när det gäller den här frågan, nämligen engagemanget och glöden för att Sverige som land skall vara pådrivande i biståndsarbetet. Pierre Schori, som ju tidigare genom åren gjort sig känd som agitator och för att ha haft en vilja att vara solidaritetens fanbärare, synes nu vara en politisk statist som i mångt och mycket hänvisar till EU och till det internationella världssamfundet.

Jag ser detta som en rätt märklig och tråkig förvandling. Den fråga som vi tar upp berör många människor i Östeuropa och är väsentlig bl.a. på grund av närheten till Ukraina.

Jag vill vill citera ur Dagens Nyheter av den 27 mars i år:

”En ny katastrof skulle kunna inträffa när som helst vid kärnkraftverket i Tjernobyl i Ukraina. Det uppgav den brittiska tidningen The Observer på söndagen.

Tidningen hänvisar till en hemlig forskarrapport, som EU-kommissionen skulle försökt tysta ned. Den bygger på iakttagelser från västliga vetenskapsmän som undersökt kärnkraftverket i Tjernobyl. Enligt tidningen hävdar vetenskapsmännen att de fundament som håller uppe den skadade reaktorbyggnaden löper risk att falla samman.

– Om de rasar, kan splitter slå sönder den betongsarkofag som byggts kring de bestrålade, utbrända resterna av Tjernobyls reaktor nummer fyra, skriver Observer.

Tidningen fortsätter:

– Eller så kan bråten skada reaktor nummer tre strax intill. Den är fortfarande i funktion, och sådant skulle kunna utlösa en ny härdsmälta.”

Jag hoppas att biståndsministern inser allvaret i den här frågeställningen. Jag vill citera ett annat stycke ur samma tidning, som behandlar en del av Tjernobylolyckans effekter:

”Antalet fall av sköldkörtelcancer hos barn har ökat kraftigt i Ukraina, Ryssland och Vitryssland sedan olyckan i Tjernobyl 1986.

Detta konstateras i en rapport i det senaste numret av British Medical Journal gjord i ett samarbete mellan experter från de tre staterna samt Världshälsoorganisationen, WHO.

Sedan 1991 har nära 100 fall av sköldkörtelcancer per miljon barn och år diagnosticerats i Gomelregionen i Vitryssland och siffrorna fortsätter att stiga.

Fem år före olyckan var siffran mindre än ett fall per miljon barn i områden nära Tjernobyl.”

Det är dessa uppgifter, herr talman, som jag tycker nu borde sätta fart på regeringen, inte minst på biståndsministern. Vad jag har fått här i dag är en redovisning av insatser som har gjorts, men det redovisas ingen större ambition att ta de nya uppgifterna på allvar och att dra ordentliga slutsatser av dem. I stället hänvisas till EU och Världssamfundet. De internationella ansträngningarna är bra och nödvändiga och en förutsättning för att nå framgång, men Sverige måste kunna ta ett större ansvar och driva på.

Det är väl ändå inte så att socialdemokraternas ständiga nedskärningar av biståndet nu också går ut över insatserna i vårt närområde och närbelägna område? Om även dessa insatser skulle få stryka på foten vore det alarmerande, inte minst mot bakgrund av de uppgifter som jag nyss har refererat.

Herr talman! Jag har fått svar, men vad gäller den första frågan, om biståndsinsatser för att begränsa Tjernobykatasrofens negativa verkningar för människors hälsa, kan konstateras att dessa insatser är otillräckliga. Man brukar säga att de alltid kommer att vara det, men när man jämför insatserna i Ukraina med insatser i länder i dess närhet kan man konstatera att de i Ukraina har varit relativt små.

På den andra frågan, om hur ministern skall tillse att Ukraina får en tryggare energiförsörjning utan kärnkraft, ges inget tydligt besked. Jag skulle, herr talman, vilja citera ett annat dokument, från de nordiska socialdemokraternas miljöprogram för Europa, som de fastställde förra året. Man skriver där:

”Kärnkraften ska gradvis avvecklas. Det är de nordiska socialdemokraterna eniga om. I första hand gäller det de föråldrade kärnkraftverken i Östeuropa. De kan aldrig till rimlig kostnad göras tillräckligt säkra. Risken kommer hela tiden att finnas för ett nytt Tjernobyl eller något ännu värre. Västvärldens ekonomiska resurser skall därför i huvudsak användas till att hjälpa Öst- och Centraleuropa att forma en ny energipolitik, baserad på miljövänliga och förnyelsebara energikällor, samtidigt som användningen måste bli mer effektiv.”

Prot. 1994/95:93
24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:93
24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Det här är alldeles utmärkt, herr talman! Min konkreta fråga till biståndsmministern är då: Kan Pierre Schori på ett konkret sätt redovisa hur han har lyft upp detta program när det gäller just biståndsinsatserna i Östeuropa? Det vore intressant att få en tydlig redovisning av på vilket sätt man driver de här kraven, som faktiskt kan uppfattas som en sorts vallöften – det här var en viktig fråga för socialdemokratin.

Anf. 23 MAGGI MIKAELSSON (v)

Herr talman! Jag ber att få tacka biståndsmministern för ett långt svar. Jag vill först säga att jag delar Pierre Schoris förhoppning att Tjernobylyckan skall vara den sista olyckan av det slaget som vi får uppleva. Men det krävs då att man avvecklar resten av kärnkraften i Tjernobyli, och inte bara där utan också i resten av världen, inklusive i Sverige.

Det är i dagarna nio år sedan den vårdag när vi fick de första rapporterna om ökad radioaktivitet i Sverige. Jag minns den oro som jag själv kände när vi fick dessa rapporter på radion innan man visste varifrån utsläppen kom. Sedan kände man ett tag lättnad, när man fått reda på att det inte var ett svenskt kärnkraftverk som hade havererat. Sedan började bilderna från Tjernobyli att komma, och man började att inse omfattningen av olyckan, och då blev det ganska jobbigt igen.

Nu nästan tio år senare har jag slagits av två saker. Den ena gäller de olika motstridiga uppgifterna om vilka skador som olyckan har fört med sig på de människor som bodde i området och vilka skador som kan väntas i framtiden. I min interpellation har jag hänvisat till två källor. Den ena är TV-programmet 8 dagar, där man påstod att bara 23 % av barnen i vissa områden av Vitryssland är friska.

Dan Ericsson har hänvisat till andra uppgifter, som bestyrker detta och som säger att många tiotusental personer har dött i sviter av katastrofen.

Den andra källan är en debattartikel i DN, där bl.a. chefen för kärnenergitillsynen vid SSI, Jack Valentin, medverkar. Där hävdas i princip motsatsen, nämligen att det inte finns just några belegg för ökad skadefrekvens.

Jag menar att det här visar på behovet av relevanta uppgifter om effekterna. Biståndsmministern gör mig litet besviken, eftersom jag inte får något svar på frågan om man är beredd att medverka till att få fram dessa relevanta uppgifter.

Det enda som anförs i interpellationssvaret är dels att den sovjetiska kommission som har studerat det här är vetenskapligt baserad, dels att Sverige arbetar aktivt inom FN för att komma till rätta med kunskapsluckorna.

Jag skulle vilja ställa några kompletterande frågor om resultaten av de beräkningar som gjordes av Sovjetunionen. Finns det i dag en samlad bild av omfattningen av skadorna på människor, och finns det en samlad bild av vilka strålningsskador och genetiska förändringar som vi kan förvänta oss i framtiden?

Biståndsmministern medger i sitt svar att det finns stora kunskapsluckor men säger att Sverige arbetar aktivt inom FN. Jag skulle också

vilja veta vilken typ av kunskaper som enligt biståndsministern saknas och på vilket sätt Sverige arbetar inom FN för att öka dessa kunskaper.

Det andra som man slås av när det gäller Tjernobyl är att det svenska biståndet till Vitryssland och Ukraina har varit tämligen marginellt. Enligt uppgifter som jag har fått fram har det under åren 1990 - 1993 gått 10 miljoner till Vitryssland och 13,4 miljoner till Ukraina. Det motsvarar 0,6 % respektive 1 % av det totala statliga stödet till Central- och Östeuropa. Dessutom har SIDA bidragit med 4,2 miljoner i katastrofbistånd.

Pierre Schori och tydligen även regeringen i övrigt menar att Ukraina och Vitryssland inte ingår i Sveriges närområde utan är, som man skriver, "ett till Sverige närbeläget område". Jag tycker att konsekvenserna i Sverige av kärnkraftshaveriet i Tjernobyl mycket påtagligt visar att det är fråga om ett av Sveriges närområden. Fortfarande är cesiumhalterna i vissa områden så höga att man inte kan plocka bär eller svamp. Staten har fortfarande kostnader för effekterna av Tjernobyl.

Användningen av uttrycket "ett till Sverige närbeläget område" för tankarna närmast till något slags högre diplomati, som jag inte tycker känns relevant i det här fallet. Jag förstår att man måste göra geografiska avgränsningar, och biståndsministern känner mycket väl till att Vänsterpartiet inte är överens med regeringen om nivåerna på och fördelningen av biståndet. Jag är mycket besviken över att regeringen inte har några intentioner att öka det här stödet.

Hänvisningen till EU-TACIS program för öst säger ganska litet om hur pengarna i detta program används. Vad inryms i de 7,5 miljoner ecu som avsatts till Tjernobylprojektet, och hur ser det specialprogram som det i svaret hänvisas till ut?

Pierre Schori säger också att Sverige måste utvidga de bilaterala insatserna i Ukraina. Men för att känna mig mer nöjd med det svaret vill jag också veta litet mer om vad det i så fall innefattar och hur man skall tolka begreppet "i görligaste mån". Är det bara en elegant omskrivning för att man egentligen inte anser att detta område skall prioriteras?

Anf. 24 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)

Herr talman! Jag har i mitt långa interpellationssvar gett en uttömmande redovisning som väl motsvarar de frågor som har ställts här. Jag skulle i och för sig kunna gå in i detalj på vad myndigheter och andra gör på dessa områden, men låt mig inskränka mig till att säga att alla berörda myndigheter och organisationer är engagerade i denna ödesfråga för Europas och Sveriges framtid.

Vi har dessutom engagerat oss mycket aktivt, vilket framgår av svaret, i det internationella samfundets verksamhet och insatser för att få kontroll på skadeverkningarna av Tjernobyl och få en bättre framtidsplanering.

I fallet Ukraina och Tjernobyl har vi exempelvis stött kraven från EU om att man skall lägga mycket tunga villkor för internationellt stöd över huvud taget till Ukraina. Jag tror att det är första gången som man lägger sådana starka villkor. För ett betalningsbalansstöd på 220 miljo-

Prot. 1994/95:93
24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:93
24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

ner ecu till Ukraina skall det läggas som villkor att man är beredd att stänga Tjernobyl. Det är endast med kraften av ett internationellt agerande som man kan få igenom detta. Där hjälper det inte om Dan Ericsson ensam står på barrikaderna.

När det sedan gäller vad som ingår i det internationella samfundets insatser för Tjernobyl och vilka uppgifter om skadeverkningarna som finns tillgängliga har t.ex. Världshälsoorganisationen ett program som gäller just hälsoeffekterna. Det har pågått i tre och ett halvt år men är ännu inte färdigt. Unesco har 30 projekt på gång i Ryssland, Ukraina och Vitryssland som har med detta att göra. Man stöder bl.a. två sjukhus i Minsk och Kiev.

UNIDO har gjort en översikt i Vitryssland om kontaminerade områden. TACIS har jag talat om. UNDP och IAEA har projekt om kärnsäkerhet och strålskydd i Estland, Lettland, Litauen, Vitryssland, Moldavien, Kazakstan och Kirgisien. Det pågår också andra insatser från Världsbankens sida som jag nämnde. Allt detta pågår.

De uppgifter som Maggi Mikaelsson efterlyste tror jag inte kan komma fram heltäckande förrän nästa år. Tio år efter Tjernobyl kommer man att ha en konferens för att summera samtliga tillgängliga kunskaper, fakta och konsekvenser av Tjernobyl. Den blir den 9–12 april nästa år. Den sponsras av Världshälsoorganisationen och Europakommissionen. Jag tror att man först då kan ge ett heltäckande svar på de frågor som Maggi Mikaelsson har ställt.

Anf. 25 DAN ERICSSON (kds)

Herr talman! Pierre Schori säger nu att alla myndigheter och organisationer är engagerade. Det är ungefär som att säga att allt vad göras skall är redan gjort. Det bekräftar ju egentligen det jag inledningsvis befarade. Glöden har falnat litet hos biståndsministern när det gäller engagemanget och att ta initiativ.

Ministern säger att det endast är genom krafter i internationellt arbete som vi når resultat. Vi skall givetvis fortsätta att arbeta så, men det motsäger ju inte att Sverige kan ta initiativ, vara pådrivande och lyfta fram dessa frågor i debatten.

Jag skulle vilja försöka fråga Pierre Schori en gång till om inte de uppgifter och rapporter som jag refererade om situationen i Tjernobyl och riskerna för ytterligare en allvarlig olycka är en tillräcklig grund för att försöka agera än kraftfullare och göra mer konkreta svenska insatser när det gäller att komma till rätta med energiförsörjningen i Ukraina.

Jag vill också hänvisa till vad ministern säger sist i sitt svar: ”Det är en angelägenhet för Sverige att tillsammans med andra länder och internationella organ bidra till att länderna i Central- och Östeuropa får energikällor som uppfyller högsta möjliga säkerhetskrav i syfte att Tjernobylolyckan skall bli den sista katastrofen i sitt slag.”

Här står ingenting om den inriktning som de nordiska socialdemokraterna har slagit fast. Jag uppfattar detta som ett slags vallöfte om att vi skall verka för att avveckla kärnkraften i Östeuropa och ersätta den med hållbara och förnyelsebara energislag, precis som man så riktigt skriver i sin rapport. Det finns fortfarande en väldig diskrepans mellan

vad som står i skrifterna innan ett val och hur man sedan agerar i praktisk handling i politiken.

Vi hade ju ett annat exempel för inte så länge sedan. Biståndsmministern nämner här EBRD och ytterligare satsningar där. Men saken är ju den att Sverige har varit mycket senfärdigt med att ge besked – man har ännu inte gett besked – om man skall bidra till ett lån för att investera i ny kärnkraft i östra Europa. Detta gör att man blir än mer missnöjsksam. Står man inte för att vi skall verka för att få en avveckling av kärnkraften i Östeuropa, och framför allt i det aktuella fallet i Tjernobyli? Vad har man konkret gjort för att uppfylla det nordiska programmet? Jag fick inget som helst besked på den punkten i Pierre Schoris första replik, men nu har han en möjlighet att rada upp konkreta åtgärder för att genomföra att Östeuropa får ett hållbart energisystem utan kärnkraft.

Anf. 26 MAGGI MIKAELSSON (v)

Herr talman! Jag delar förstas biståndsministerns uppfattning att internationellt agerande är det enda som är möjligt för att komma till rätta med detta. Det går inte för ett enskilt land att klara av allt. Men min uppfattning är att Sverige kan göra mer.

Det är också bra med de olika projekt som pågår genom WHO, Unesco, UNIDO osv. Att det finns så många projekt på gång visar ju snarare på behovet av att samordna detta för att få en samlad bild.

När jag läste debattartikeln i DN som i princip tar avstånd från larmrapporterna kände jag en viss oro att det skall användas som ett slagträ i den inhemska kärnkraftsdebatten i Sverige. Jag tycker att det är litet olustigt att chefen för SSI:s kärnenergitillsyn så kategoriskt avvisar larmrapporterna. Därför är det ytterst angeläget att vi får tillförlitliga uppgifter som vi alla kan lita på. Jag skulle vilja höra vilken bedömning regeringen gör. Har kärnkraftsolyckan haft väldiga skadeverkningar? Finns det risker för ökat antal sjukdomsfall, strålningskador och annat?

Vi måste få veta var vi står. Jag tycker att den beskrivning som är gjord är mycket olustig. Där säger man att det inte går att hänföra sköldkörtelcancer till enbart Tjernobyli och att det finns en massa andra orsaker. Det skapar en väldig osäkerhet. Framför allt leder det in debatten på fel spår.

När det gäller biståndet vet vi att Sverige fram till 1989 hade lagt ut ungefär en miljard i kostnader på kärnkraftsolyckan i Tjernobyli. Som jag sade tidigare är det inte slut med det. Det blir fortfarande utgifter för staten. Sverige ligger ändå 150 mil bort. Kostnaderna är självfallet ännu högre i Vitryssland och Ukraina. Jag undrar om regeringen inte kan tänka sig att ompröva nivåerna och fördelningen av biståndet till Central- och Östeuropa. Det skulle vara nödvändigt för att visa att man faktiskt tar detta på allvar.

Prot. 1994/95:93

24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:93
24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 27 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)

Herr talman! Jag refererar återigen till det långa interpellationssvar jag gett. Jag menar att det ger en heltäckande bild och besvarar även de frågor som återkommer.

Vi tar självfallet utvärderingen av Tjernobyls skadeeffekter på ytersta allvar – det har alla våra egna insatser här hemma visat. Det blev betydande allvarliga konsekvenser som ännu sätter djupa spår.

Vi kan först svara på Maggi Mikaelssons fråga om detaljerna och om omfattningen av konsekvenserna nästa år när alla olika studier och forskningsprojekt som pågår strålar samman i en enda slutrapport i samband med IAEA-seminariet. Det är först då man kan få en heltäckande bild.

Under tiden arbetar vi energiskt och glödfullt både nationellt och internationellt med dessa frågor. Vi inser att det berör oss direkt och våra barns och barnbarns framtid.

Hav tröst, Dan Ericsson. Det arbetas för fullt. Den glöd som efterlyses finns. Även om den inte värmer direkt från interpellationspapperet så finns den där.

Anf. 28 DAN ERICSSON (kds)

Herr talman! Jag kan hålla med om att glöden i det som står på papper inte har något värde om den inte efterföljs av konkret politisk handling. Det är den konkreta politiska handlingen jag fortfarande efterlyser.

Pierre Schori refererar till det långa interpellationssvaret. Han tycker att han har givit svar på frågorna. Jag delar inte den uppfattningen. Den fråga jag ställt kring insatser för att möjliggöra att vi blir av med kärnkraften i Östeuropa har icke besvarats.

Jag går återigen tillbaka till den sista meningen i interpellationssvaret. Det står att länderna i Central- och Östeuropa skall få energikällor som uppfyller högsta möjliga säkerhetskrav.

Innebär det, Pierre Schori, att man går ifrån den formulering som de nordiska socialdemokraterna är överens om, dvs. att det skall ske en omställning av energisystemet bort ifrån kärnkraft? Satsar man nu i stället på att ge lån till nya kärnkraftsanläggningar, något som är aktuellt i det slovakiska fallet?

Signalerna om att man på detta område går ifrån det man tidigare sagt är väldigt oroande. Det är klara verba på papperet, men man för en annan politik. Det är allvarligt därför att det är fel att gå in på en annan politik, men det är också allvarligt vad gäller förtroendet för politiken. Det går kanske inte att lita på att det som uttrycks i politiska dokument också skall vara den politiska inriktningen.

Även om statsrådet menar att han har svarat undrar jag fortfarande. Jag skulle kort och konkret vilja ha svar på frågan om kärnkraften skall bort. Skall vi investera i ny kärnkraft i Östeuropa? Skall vi fullfölja det nordiska programmet för att bli av med kärnkraften?

Anf. 29 MAGGI MIKAELSSON (v)

Herr talman! Vi interpellanter är kanske inte överens med statsrådet om huruvida vi har fått svar på våra frågor. Jag är i alla fall glad att jag har fått svar på en fråga. Det fick jag inte i interpellationssvaret utan i debatten efter. Det kommer ett samlat program om ett år.

Det är klart att det är lång tid när man känner att tiden rinner i väg, men jag får nöja mig med det svaret tills vidare. Jag tycker att det är bra att det kommer ett samlat program. Jag hoppas att regeringen gör allt som är möjligt för att se till att det programmet får spridning så att alla frågetecken om skadeverkningar och annat kan rätas ut och att vi får en klar bild av vad som har skett.

Anf. 30 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)

Herr talman! Jag är medveten om att Dan Ericsson inte kommer att bli nöjd vad jag än svarar. Det kallar jag för oppositionssyndromet.

Efter den resa som jag skall göra inom två veckor till Ukraina återkommer jag gärna till Dan Ericsson och redovisar de allra färskaste intrycken jag har om det samarbete Sverige kan ha med Ukraina på dessa områden.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1994/95:76 om ett integrationsdepartement

Anf. 31 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Herr talman! Juan Fonseca har frågat mig om jag avser att ta initiativ för att utreda frågan om strukturförändringar för flykting- och invandrarpolitiken samt om regeringen avser inrätta ett integrationsdepartement.

Larmrapporterna om situationen för invandrare är många. På område efter område är läget värre för invandrare än för befolkningen i övrigt. Arbetslösheten är högre och kraven på svenskkunskaper ökar i förvärvslivet samtidigt som antalet arbetstillfällen minskar inom yrken som är vanliga bland invandrare.

I vissa bostadsområden växer barn och ungdomar upp där det knappt finns några svenskar som kan utgöra den genuint svensktalande miljö som behövs under uppväxtåren för att barnens förmåga att behärska svenska språket skall kunna utvecklas.

Integrationsfrågorna är något av ödesfrågor för hur samhällsutvecklingen skall kunna påverkas för att vi inte skall få ett samhälle med A- och B-medborgare där invandrarna hamnar i strykclass. För detta krävs att den långsiktiga politiken utvecklas, men det behövs också akuta insatser med mer omedelbar verkan.

Det är oerhört viktigt att invandrarpolitiken inte ses som ett specialansvar för ett fåtal experter, utan politikens uppgift måste vara att tydligt göra klart att invandrades väl och ve är något som angår oss alla. Jag vill därför framhålla att det är en angelägen debatt som Juan Fonseca tar upp. Jag välkomnar den.

Prot. 1994/95:93

24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:93
24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Jag får också hålla med om att debatten kring integrationsfrågorna lätt hamnar i skymundan för debatten om invandrings- och flyktingpolitik. Bl.a. av den anledningen tog jag i höstas initiativ till att dela upp Kommittén för översyn av invandrapolitiken samt invandrings- och flyktingpolitiken, IFK, i två kommittéer: en invandrapolitisk och en invandrings- och flyktingpolitisk. Kommittéerna kommer att lämna sina förslag vid olika tidpunkter, vilket ökat förutsättningarna att få en ordentlig debatt om såväl den framtida invandrapolitiken som invandrings- och flyktingpolitiken.

Låt mig ändå klart uttala mitt stöd för den grundläggande principen beträffande det invandrapolitiska integrationsarbetet att respektive fackdepartement inom sitt område ansvarar för att invandrare behandlas likvärdigt med den svenska befolkningen i övrigt. När omständigheterna så kräver kan positiv särbehandling av invandrare bli aktuell, men det sker då likväl inom ramen för respektive departements ansvarsområde. Skolministern svarar exempelvis för hemspråkundervisningen som ett bland många områden inom utbildningsväsendet.

Det vore mycket olyckligt om departement och övriga myndigheter inte skulle ha det grundläggande ansvaret för invandrare och därigenom fortlöpande uppmärksamma deras förutsättningar och behov. Integrationsfrågor måste ha fäste överallt och kan inte behandlas för sig i ett eget departement utan egentliga befogenheter när det gäller arbetsmarknadspolitik, utbildningspolitik osv.

Invandrares tillträde till arbetsmarknaden, de allt större kraven på att kunna svenska och den ökande boendesegregationen är några konkreta exempel på områden som kräver breda insatser och en ökad samverkan mellan ansvariga myndigheter, kommuner, organisationer, enskilda eldsjälar och andra.

En utökad och mer flexibel samverkan – också över departementsgränserna – är avgörande för att kunna få till stånd de breda insatser som krävs. Jag vill i sammanhanget särskilt peka på förslaget i årets budgetproposition om särskilda insatser i invandrantäta bostadsområden, och då främst i storstadsområdena, för att bryta den tilltagande segregationen.

Utöver de föreslagna 125 miljoner kronorna inom Arbetsmarknadsdepartementet skall kommunerna och deras samverkanspartner svara för minst lika mycket. Därutöver avses medel från Europeiska socialfonden att tillföras.

Förslaget innebär att dessa kommuner ges möjlighet att få i gång olika samverkansprojekt i de mest utsatta bostadsområdena. Genom att arbetsförmedlingar, försäkringskassor, socialtjänst, skola, bostadsföretag m.fl. samordnar sina ansträngningar, och detta utifrån ett lokalt perspektiv, kan integrationsarbetet utvecklas.

Detta ser jag som ett bra exempel på vad som krävs av en integrationspolitik under kommande år.

Jag vill även nämna att det i direktiven till den nyligen beslutade utredningen för översyn av bostadspolitiken betonas att utredningens förslag skall inordnas i en sammanhållen politik för att öka integrationen och motverka segregationen inom samhällslivets alla områden.

Att få fler människor med invandrabakgrund anställda i departement och myndigheter är också betydelsefullt dels för den extra kompetens i mångkulturella frågor som därmed tillförs och som kan förstärka principen om alla myndigheters ansvar för invandrare, dels som banbrytare och förebilder för andra arbetsgivare och för invandrarna själva. Självfallet kan inte avkall göras på kompetens, men det finns all anledning att fundera över vilka mervärden någon med invandrabakgrund kan tillföra en tjänst som står i tur att tillsättas. Att börja närma sig själv är en bra princip för att ge invandrare de likvärdiga villkor som självklart måste prägla samhällsutvecklingen i riktning mot ökad integration och minskad segregation. Jag skall därför ta till mig detta när det gäller mitt eget departement och rekommendera andra att följa efter.

Mot bakgrund av det jag redovisat anser jag sammanfattningsvis att ett särskilt integrationsdepartement inte är den rätta vägen att gå, eftersom det innebär ökad specialisering och avskärmning i stället för den breda samverkan som oundvikligen måste till för att förbättra integrationen av invandrare i det svenska samhället.

Slutligen när det gäller flyktingfrågornas organisatoriska placering sägs det i direktiven till kommittén om en översyn av invandrings- och flyktingpolitiken att utredningen skall överväga i vilken utsträckning förslagen till utformning av invandrings- och flyktingpolitiken bör leda till förändringar vad gäller organisation och ansvarsfördelning mellan olika myndigheter och vid behov föreslå sådana förändringar. Utredningsarbetet, som skall vara avslutat den 1 juli 1995, får i denna del avvaktas.

Anf. 32 JUAN FONSECA (s)

Herr talman! Jag vill tacka invandrarminister Leif Blomberg för svaret.

Integrationsproblematiken är ett samhällsfenomen som påverkar flera grupper i det moderna samhället. Ungdomar, handikappade och invandrare t.ex. är grupper som behöver integreras inom olika samhällssektorer. För detta försöker samhället och dess institutioner vidta åtgärder som leder till att dessa grupper kan fungera på ett normalt sätt i samhället. Invandrarna är en grupp som av olika skäl behöver särskilda åtgärder som leder till just integrering. Det är därför som Sverige alltid har haft en särskild invandrapolitik och egna institutioner som bevakar integreringen.

Alla vi vet att integrering av nya invandrargrupper i det svenska samhället inte har fungerat. Just på grund av detta krävs det nya samordnade grepp som leder till integrering. Alla vi vet också att den nuvarande invandrapolitiken och dess institutioner behöver ses över. Därför har regeringen tillsatt en parlamentarisk utredning som har fått direktiv att se över politiken.

En av huvuduppgifterna för den parlamentariska kommittén i dag är att definiera innebörden av ett mångkulturellt samhälle och begreppet integrering. Detta är av avgörande betydelse då Sveriges etniska sammansättning har förändrats. Av det skälet är det mycket viktigt att ange

Prot. 1994/95:93
24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:93
24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

hur alla olika etniska grupper i vårt land skall förhålla sig till majoritetsbefolkningen och på vilka sätt dessa grupper skall integreras.

Eftersom Sverige har förändrats från etnisk synpunkt är det viktigt att samhället skapar instrument som leder arbetet för att etniska minoritetsgrupper integreras. Att bibehålla gamla strukturer som inte återspeglar det nya Sverige är enligt min mening att förneka det nya samhällets existens. Vi kan inte fortsätta att prata om invandrargrupper som ett tillfälligt fenomen. Begreppet invandrare bör ses över. I stället bör arbetet för integrering av de olika etniska grupperna inledas. Integreringen måste ske med respekt och värdighet. Vi skall arbeta för att alla medborgare i vårt land, oavsett var de är födda, känner sig delaktiga.

Herr talman! Det är mot denna bakgrund man måste se mitt förslag om inrättande av ett integrationsdepartement. Det hänger ihop med strukturella förändringar av organisationsformer för flyktingpolitiken separerat från integrationspolitiken. Det hänger också ihop med reformeringen av integrationsmyndigheterna. Invandrarverkets chef är redan i gång med detta arbete.

Vem som helst kan förstå att försöket med att slussa in invandrarpolitiken inom samtliga departement fram till i dag icke har fungerat – och kommer, enligt min mening, icke att fungera. Invandrarministern har egna erfarenheter av detta. För att få en verklig integrationspolitik krävs det ett departement som samordnar resurser, har helhetsperspektiv, koordinerar och leder den politiska integrationsprocessen. Ingen kan i dag ge besked om vad integrationspolitik är eller betyder. Att sprida integrationspolitiken bland alla ministrar leder bara till att denna för landet viktiga fråga blir en icke prioriterad fråga.

Kostnaderna för ett integrationsdepartement blir lägre än vad de är i dag, om man ser detta departement inom ramen för reformeringen av hela invandrings- och invandrarpolitiken. Det handlar inte om att samla tusentals anställda i ett departement, utan det handlar om en effektiv planering, om samordning och om politisk ledning.

Till slut, herr talman, vill jag säga att alla invandrarministrar som vi fram till i dag haft i huvudsak har ägnat sig åt flyktingpolitiken, inklusive Leif Blomberg själv. Vad landet behöver är politisk vägledning för utformningen av det nya Sverige, det mångkulturella Sverige. För detta krävs det, Leif Blomberg, nya grepp och nya organisationsformer.

Anf. 33 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Herr talman! I mitt svar till Juan Fonseca utgår jag från att vi alla i det svenska samhället egentligen i grunden har samma behov som skall bli tillgodosedda genom den politik som vi vill föra i det här landet.

Vissa människor, t.ex. invandrare, har särskilda behov i vissa frågor. Som nyanländ kan man ha behov av att få lära sig svenska, vilket naturligtvis är väldigt viktigt. Man har behov av att tillsammans med många andra människor få ett arbete. Det är inte något som är unikt för en invandrare eller för en som är född i Sverige. Bekymret är detsamma för dem som inte har ett arbete. Det är bara det att bekymret kan vara väsentligt mycket större för en invandrare bara därför att man råkar vara invandrare.

Så här skulle listan kunna göras väldigt lång. Situationen för barnen till invandrare, på grund av att man bor i ett hårt segregerat område, är ofta den att de går i en skola där det finns väldigt många invandrabarn och för få svenska barn för att man på ett naturligt sätt skall kunna ta till sig språket och få använda sina kunskaper också på raster och i övrigt på fritiden.

Man kan rada upp ett antal särskilda behov. Jag tror att det i det närmaste vore katastrof om vi sade att invandrare skall behandlas separat i någon form av departemental organisation. När det gäller de behov som vi människor har och som skall tillgodoses inom arbetsmarknadspolitiken måste i det här fallet Anders Sundström och hans folk på Arbetsmarknadsdepartementet ha det ansvaret på samma sätt som regeringen i övrigt kollektivt har ansvar för detta. Det kan också gälla Ylva Johansson beträffande utbildningen eller Jörgen Andersson beträffande segregations- och boendefrågor. Jag kan räkna upp ett antal ministrar som på olika sätt blir berörda av de här frågorna.

Det är så, Juan Fonseca, att vi mer än någonsin är på väg in i en väldigt aktiv period i integrationspolitiken. Själv sitter Juan Fonseca med i en kommitté som har att se över just invandrapolitiken och integrationsfrågorna i det svenska samhället. Det förväntas naturligtvis att man där skall komma med en lång rad konkreta förslag om vad vi kan göra för att förändra situationen i dag. Vi har omläggningen av bidragssystemet beträffande kommunerna, vilket kommer att gynna kommuner med många invandrare och ge kommunerna större resurser så att de kan jobba med frågor som har att göra med att tillfredsställa och tillgodose invandrarernas specifika behov. Vi har Byggutredningen och en utveckling som går åt samma håll. Jag skulle kunna räkna upp ett antal insatser och åtgärder som är på väg fram. För vissa åtgärder har vi, som jag nämnde, satsat 125 miljoner kronor, och vi kommer att få loss mer pengar ur EU-fonder och på annat sätt i syfte att åstadkomma en förändring av politiken till det bättre.

Jag håller med om att den politik som hittills har förts i landet inte har varit tillräckligt bra från dessa utgångspunkter. Men den mest övergripande av alla frågor har att göra med rätten att få ett arbete. Den politiken är ju lika för svenskar och för invandrare. Där skiljer den sig inte något. Vi måste föra en politik som gynnar tillväxten. Vi måste få människor i arbete, få ner räntorna och få snurr på hela maskineriet. Detta är de absolut viktigaste åtgärderna av alla, vilka träffar både svenskar och invandrare. I dessa frågor, som i så många andra, är det lämpligast att det kollektiva ansvaret ligger hos regeringen, där varje departement och fackansvarig minister tar ett stort ansvar just för de frågor som rör också invandrare inom respektive ansvarsområde.

Anf. 34 JUAN FONSECA (s)

Herr talman! Jag har av ministerns svar förstått att vi skiljer oss åt i slutsatserna om vad som krävs för att få ordning på invandrapolitiken i landet. Skillnaden ligger i att Leif Blomberg fortfarande betraktar invandringen som ett tillfälligt fenomen och invandrarerna som en grupp som står utanför. Jag drar en annan slutsats, nämligen att Sveriges et-

Prot. 1994/95:93

24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:93
24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

niska sammansättning har förändrats. 12 % av befolkningen i Sverige har i dag invandrarbakgrund. Detta är ett faktum.

Då måste det till ett nytt sätt att uppnå det som alla vi politiker talar om men som ingen talar om vad det betyder – åtminstone inte för mig – nämligen integration och mångkulturellt samhälle. Då behöver vi nya organisationsformer som inriktas på att just försöka utveckla det nya folkhemmet – det nya mångkulturella samhället.

Jag betraktar inte mitt förslag om ett integrationsdepartement som en katastrof. Däremot vidhåller jag åsikten att bibehållandet av det gamla begreppet invandrare är en katastrof. Jag har bott i detta land i 19 år och har en son, vars mamma är svenska. Enligt statistiken är han fortfarande invandrare. Jag vet inte hur länge jag och min son skall fortsätta att vara invandrare i detta land. Detta är för mig en fullständig katastrof.

Skall vi fortsätta att bibehålla dessa gamla begrepp i stället för att tala om integration, om att nya etniska grupper och gamla etniska grupper skall behandlas med respekt och värdighet? Man skall kunna säga att vi som kommer utifrån skall vara stolta över att känna oss som svenskar, men också att det är jättebra att Juan Fonseca kan tala spanska och dansa salsa och att det också är bra för landet. Det handlar alltså om nya grepp i invandrapolitiken.

Herr talman! Låt mig slutligen säga att jag tycker att det är farligt att bara förneka att välfärdspolitiken inte täcker allt på invandrarområdet, därför att detta i grunden förnekar att väldigt många människor med invandrarbakgrund diskrimineras i Sverige.

Inte för inte har vi tusentals människor med invandrarbakgrund som över huvud taget icke kan få ett arbete, därför att de har litet anorlunda namn.

Anf. 35 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Herr talman! Det är ett av skälen till att vi har en lång rad av arbetsuppgifter framför oss. Man kan ha fel namn. Man kan heta Muhammed eller Sanchez etc. och inte Svensson, Persson, Nilsson eller Blomberg och har av det skälet svårare att få jobb. Så är det. Det vet jag, och det vet kanske Juan Fonseca bättre än jag.

Problemen kan vi se framför oss, men frågan är hur vi löser dem. Juan Fonseca sitter själv med i en av de viktigare kommittéerna som arbetar för närvarande. Kommittén skall inom loppet av ett drygt halvår komma med nya idéer, nya tankar och nya grepp, som Juan Fonseca själv efterlyser. Jag ser fram emot att så småningom få ta del av kommitténs tankar och av Juan Fonsecas nya djärva grepp på området.

Jag tror också att vi måste göra mycket mer än vad vi har gjort. Men jag tror inte att det handlar om organisatoriska frågor utan om sakpolitikens innehåll.

Jag tror inte, Juan Fonseca, att invandringen är ett tillfälligt fenomen eller att människor som har kommit hit till Sverige från andra länder skall försvinna härifrån efter en tid. Vi har de människor som vi har i det här landet, och det skall vi vara glada över. Vi kommer också fortsättningsvis att få in flera nya människor från olika länder och kul-

turer. Så är det, och det kommer inte att vara något övergående fenomen.

Jag har funderat litet grand över vad det är som är så speciellt med en person som i andra eller tredje generationen har invandrat till Sverige eller som är född här och har mamma och pappa som är födda någon annanstans. Man kan då diskutera om man skall ha särskilda departement också för andra kategorier i samhället, exempelvis för kvinnorna som utgör halva befolkningen. Det har vi inte, utan självfallet försöker vi föra en politik för både män och kvinnor i alla sakdepartement på samma sätt som när det gäller barn och ungdomar eller industriarbetare och kommunalarbetare, vilka man inte heller skiljer på. Man ser alla som människor och som resurser för samhället. Frågan är hur vi skall kunna täcka dessa människors behov och vilja att få arbete, utbildning, ett bra boende osv.

Jag tror inte att det löser problemen att separera och segregera invandrarna i politiken genom att skilja ur gruppen invandrare i ett särskilt departement. Däremot tror jag att det är viktigt att vi blir ännu bättre på att samordna denna verksamhet mellan departementen och få till stånd en upprioritering av denna fråga. Det är ju också, som jag har sagt i regeringsförklaringen, på det sättet att vi vill gå denna väg. Vi är nu på väg in på den vägen. Det är bara det att vi inte alltid har tydligt klart för oss vilka de politiska instrumenten är och vilka politiska instrument vi skall använda för att nå de mål som vi vill uppnå, nämligen att ge människorna lika värde i samhället. Vi skall sträva efter att uppnå den jämlikheten att oavsett vad jag nu råkar heta skall jag ha samma chans att få ett arbete. Jag skall inte ha sämre chans bara därför att jag har ett namn som inte är så alldeles vanligt i Sverige – Sanchez eller Muhammed och inte Svensson eller Persson.

Jag har i grunden ingen avvikande uppfattning från Juan FONSECAS om frågans betydelse i ett långsiktigt perspektiv. Vi har ett samhälle med människor från många olika kulturer, olika språkgrupper och olika bakgrunder. Detta kommer vi att få leva med.

Det är viktigt att vi hittar ett sätt att få integrationen att fungera så att man visar respekt och värdighet och att lösa människors problem i samverkan och väl samordnat mellan de olika departementen.

Anf. 36 JUAN FONSECA (s)

Herr talman! Vem som helst förstår att jag med mina förslag aldrig har strävat efter en isolerad invandrapolitik. Jag tror att vi pratar förbi varandra.

Vad jag föreslår är att man ser över möjligheten att inrätta ett integrationsdepartement. Vi har faktiskt något slags invandrardepartement, vid vilket Leif Blomberg själv är minister. Det departement som i dag existerar gör på olika sätt skillnad på invandrarfrågor och flyktingfrågor. Det är ett faktum, för Leif Blomberg är invandrarminister och ansvarar för invandrar- och flyktingfrågor.

Poängen med mitt förslag är att man skall integrera frågor som berör hur vi skall kunna bygga upp ett nytt samhälle för de tusentals människor som har invandrabakgrund, vilka i dag står utanför samhället.

Prot. 1994/95:93

24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Prot. 1994/95:93
24 april

*Fel! Okänt
växelargument.*

Min poäng är att man skall sluta att använda invandrarbegreppet och i stället prata om etniska grupper, som behöver integreras. De har samma rättigheter och skyldigheter som alla andra, men de skiljer sig från andra därför att de har ett annat ursprung och en annan kultur. Det måste göras särskilda insatser för att de över huvud taget skall komma in i samhället. När man bygger upp en sådan organisation ger man nya signaler till det övriga samhället om att det nu handlar om att integrera dessa människor, att de nu är fullvärdiga medborgare i vårt land.

Jag vill inte skapa en onödig administrativ organisationsapparat, utan jag ser mitt organisationsförslag i ett längre perspektiv: Hur bygger vi upp ett nytt samhälle?

Jag kommer självfallet att lägga fram de här förslagen i den parlamentariska utredning som jag sitter med i. Anledningen till att jag framställde min interpellation var att organisationsformen inte tas upp i direktiven till utredningen. Låt mig väldigt kort redovisa hur jag ser på organisationsformen i framtiden.

Jag tror att integrationsfrågor måste separeras från flyktingpolitiken. Flyktingpolitik bör, enligt min mening, ligga under samma departementsavdelning som biståndsfrågor. Politiken i Skandinavien, Europa och övriga EU bör samordnas, och samtidigt bör flyktingmottagandet i Sverige samordnas. Beviljandet av flyktingtillstånd bör emellertid göras i särskilda utlänningsdomstolar. När dessa frågor har separerats måste man ha ett integrationsdepartement.

Anf. 37 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

Herr talman! Jag tycker att det är väldigt viktigt att vi inte fastnar i en organisationsfråga, därför att det handlar inte om det. Det handlar om konkreta politiska insatser och åtgärder. Juan Fonseca ställer själv frågan: Hur bygger vi upp ett nytt samhälle? Det är klart att vi gör det tillsammans. Det gör vi för alla människor i samhället, oavsett om man råkar vara född i Enköping, Pajala, Colombia eller Harare; här lever jag och här bor jag. Här skall jag verka och här skall jag försöka få ett jobb, försöka utveckla mig själv och ha ett tryggt ekonomiskt och socialt liv.

Jag tror då inte att det är ändamålsenligt, från sakpolitiska utgångspunkter, att vi delar upp det här. Om vi tänker efter litet grand inser vi att förslaget om ett särskilt integrationsdepartement innebär att man bygger upp något specifikt för dem som har en bakgrund någon annanstans, endera som första generation i Sverige eller som andra eller tredje generation, och att man där tittar på deras specifika behov. Hur fördelar man resurserna på arbetsmarknadspolitikens område? Hur många miljarder skall ligga här eller där för svenskar och för dem som har kommit från något annat håll och har speciella problem på grund av det? Hur många miljarder skall man satsa just på den här gruppen i skolan? Där skall då särskilda departement gå in på skolans område, för att rikta in resurser mot grupper av människor med en bakgrund från en annan kultur.

Jag tror alltså inte på den här uppdelningen. Jag tror snarare att det skulle bli så att man på ett tydligt sätt markerar att det finns två gruppe-

ringar i samhället, dvs. för det första svenskarna och för det andra invandrarna. Det skulle bli just en icke önskvärd organisationsstruktur och en för sakfrågorna inte särskilt effektiv apparat.

Det omvända borde vara mycket effektivare, dvs. att vi inom samma ansvarsområde på samma departement har frågor gällande människor med olika bakgrund – om de är födda i Sverige eller någon annanstans spelar ingen roll – och att vi också har utvecklat vår förmåga att styra och destinerat pengar inom områdena, för att täcka de behov som olika människor har. Det spelar ingen roll om man har varit invandrare, industriarbetare, kommunalarbetare eller civilingenjör, man eller kvinna, ung eller gammal. Det är den förmågan vi måste lägga fram, och det är den som måste utvecklas. Jag tror att vi gör det bäst genom att ha frågorna sammanhållna i ett och samma departement när det gäller sakpolitiska områden. Sedan får regeringen ta det kollektiva ansvaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
1994/95:217 till justitieutskottet

9 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Utrikesutskottets betänkande 1994/95:UU16
Socialutskottets betänkanden 1994/95:SoU13–SoU17, SoU19, SoU20
och SoU22
Näringsutskottets betänkande 1994/95:NU18

10 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställdes

den 24 april

1994/95:115 av *Barbro Westerholm* (fp) till socialministern om förbud mot tobaksreklam inom EU

Interpellationen redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 2 maj.

11 § Anmälan om fråga

Prot. 1994/95:93

~~Förordning~~

växelargument.

Prot. 1994/95:93
24 april

Anmäldes att följande fråga framställdes

den 24 april

1994/95:455 av *Birgitta Gidblom* (s) till jordbruksministern om kosmetikatester

Interpellationen redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 2 maj.

12 § Kammaren åtskildes kl. 14.15.

Förhandlingarna leddes av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 5 § anf. 16 (delvis) och av tredje vice talmanen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot. 1994/95:93
24 april

1 § Justering av protokoll.....	<i>Fel! Okänt växelargument.</i>	1
2 § Meddelande om aktuell debatt.....		1
3 § Svar på interpellation 1994/95:95 om flyttning av lärar- utbildningen från Södertälje.....		1
Anf. 1 Utbildningsminister CARL THAM (s)		1
Anf. 2 EVA JOHANSSON (s).....		3
Anf. 3 Utbildningsminister CARL THAM (s)		4
Anf. 4 EVA JOHANSSON (s).....		5
Anf. 5 Utbildningsminister CARL THAM (s)		6
Anf. 6 EVA JOHANSSON (s).....		7
Anf. 7 Utbildningsminister CARL THAM (s)		7
4 § Svar på interpellation 1994/95:86 om offentlighetsprin- cipen och EU-handlingar		8
Anf. 8 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....		8
Anf. 9 TONE TINGSGÅRD (s).....		10
Anf. 10 HENRIK S JÄRREL (m).....		11
Anf. 11 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....		12
Anf. 12 TONE TINGSGÅRD (s).....		13
Anf. 13 HENRIK S JÄRREL (m).....		13
5 § Svar på interpellation 1994/95:102 om rättssäkerhets- frågor.....		14
Anf. 14 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....		14
Anf. 15 BIRGIT HENRIKSSON (m)		15
Anf. 16 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....		17
Anf. 17 BIRGIT HENRIKSSON (m)		18
Anf. 18 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....		18
Anf. 19 BIRGIT HENRIKSSON (m)		19
Anf. 20 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s).....		19
6 § Svar på interpellationerna 1994/95:99 och 103 om Tjer- nobykatasrofens verkningar, m.m.		20
Anf. 21 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)		20
Anf. 22 DAN ERICSSON (kds)		22
Anf. 23 MAGGI MIKAELSSON (v).....		24
Anf. 24 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)		25
Anf. 25 DAN ERICSSON (kds)		26
Anf. 26 MAGGI MIKAELSSON (v).....		27
Anf. 27 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)		28
Anf. 28 DAN ERICSSON (kds)		28

Prot. 1994/95:93
24 april

Anf. 29 MAGGI MIKAELSSON (v)
Anf. 30 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....

7 § Svar på fråga 1994/95:76 om ett integrationsdepartement.....

Anf. 31 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)
Anf. 32 JUAN FONSECA (s)
Anf. 33 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)
Anf. 34 JUAN FONSECA (s)
Anf. 35 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)
Anf. 36 JUAN FONSECA (s)
Anf. 37 Statsrådet LEIF BLOMBERG (s)

8 § Hänvisning av ärende till utskott

9 § Förnyad bordläggning.....

10 § Anmälan om interpellation

1994/95:115 av *Barbro Westerholm* (fp) till socialministern
om förbud mot tobaksreklam inom EU

11 § Anmälan om fråga

1994/95:455 av *Birgitta Gidblom* (s) till jordbruksministern
om kosmetikatester

12 § Kammaren åtskildes kl. 14.15.....